ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

23-29 август 2000 йил

34 (187) -сон

Чоршанба кунлари чиқади

1996 йил декабрдан чоп этила бошлаган

Сўнгги вақтларда илм-фандан этак силтаб тижоратга ўтиб кетаётганлар шаънига аччиқ-чучук гапирадиганлар учрайди. Аммо бизнинг бу борадаги фикримиз тамоман бошқача. Тижоратга зиёлиларнинг кириб келиши бозор маърифатини шакллантиради. Зеро, маърифатли бозор иқтисодигина узоқ яшайди. Сиз бунга нима дейсиз?

2-бет

ТАРАҚҚИЁТ КЎКСИГА САНЧИЛГАН ХАНЖАР

3-бет

Машҳур "Транхобронхит" фильмининг бош рол ижрочиси Обид БАЧЧАН "Ҳуррият" меҳмони !!!

4-бет

Нўъмон МУҲАММАДЖОНОВ фотоси

МУНОСАБАТ

МУРОСАГА ЎРИН ЙЎҚ!

Шарофиддин БАКИР ўғли

Ҳозирги кунда бутун жамоатчиликнинг диққат-эътибори Сурхондарё вилояти Сариосиё ва Узун туманидаги воқеаларга қаратилди десак, янглишмаган бўламиз. Улар ўзларининг барча кирдикорларини ҳар хил сиёсий шиору талаблар билан ниқоблашга уринишлари ҳам мумкин. Лекин террорчиларнинг хатти-ҳаракатларини кузатиш ва таҳлил қилиш шуни кўрсатмоқдаки, уларда ҳеч бир сиёсий маслак йўқ.

Мен Сурхондарёда юз бераётган воқеаларни кузатар эканман, бир нарсанинг гувоҳи бўлдим, у ҳам бўлса халқнинг жангариларга нисбатан ошиб бораётган нафратидир. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Бишкекда Афғонистондаги можарони бартараф этишда халқаро ҳамжамият, ривожланган давлатлар етарли даражада фаоллик кўрсатмаётганини яна бир карра таъкидлади. Шунингдек, Бишкек учрашуви қатнашчиларининг БАЁНОТИда жумладан шундай дейилади: "...Биз БМТ Хавфсизлик Кенгаши, ЕХҲТ, Ислом Конференцияси Ташкилоти, дунёнинг барча мамлакатларига яна бир бор мурожаат этиб, халқаро террорчилик ва экстремизмни фақат кескин қоралаш билан чекланиб қолмай, балки қуруқ баёнотлардан ушбу глобал таҳдидни таг-томири билан суғуриб ташлашга йўналтирилганмувофиқлаштирилган амалий ҳаракатларни ишлаб чиқаришга даъват этамиз".

Шу ўринда яна бир нарсани таъкидлаш лозим. Лондонда Марказий Осиё бўйича мутахассис бўлган шарҳловчи Жон Макарти куни кеча "Би-би-си" радиостанцияси ўзбек хизмати журналистлари билан Сурхондарёда юз бераётган воқеалар борасида суҳбатлашди. Жон Макарти ҳозирги жараёнлар маҳаллий даражада бирон-бир таъсир кучига эга эмаслигини айтади. Унинг "Би-би-си" интервьюсида айтишича, жангариларда мунтазам ва катта даромадлар йўқ. Улар бошқа манбалардан ҳам етарлича пул олмаяптилар. Бунинг исботи шуки, ўтган йили жангарилар Боткенда бир неча кишини гаровга олишган ва улар эвазига пул талаб қилишган. Япония ҳукумати ўз фуқароларини озод қилиш учун уларга 2-3 миллион доллар пул берганлиги борасида турли миш-мишлар тарқатилди. Яна бир нарсани таъкидлаш кераки, Афғонистон ва Тожикистондаги қўмондонларнинг аксарияти гиёҳванд моддаларнинг савдоси орқали пул орттириб келган. Шарҳловчининг айтишича, Ўзбекистондан борган жангарилар Афғонистондаги толибон ва бошқа кучлар каби гиёҳванд моддалардан катта фойда ололмайдилар. Демак, бу жангариларга Афғонистонда "нон йўқ". Энди улар бошқа жойдан наркотиклар контрабандаси йўлакларини очишлари керак. Жангариларнинг асл мақсади наркотик моддалар ва қурол-яроғ транзитини йўлга қўйишдан иборат эканлиги кундай равшан.

Ўзбекистон мустақилликка эришгач, бошқа давлатлар каби бошқарув тизгинини бўш қўйгани йўқ. Бошқарув бўш қўйилган давлатларда эса ҳамма билган нарсасини қилади, натижада эса жиноий гуруҳлар, мафия жамиятга ўз ҳукмини бемалол ўтказаверади. Наркотиклар контрабандаси эса бемалол ҳуқуқ-тартибот хизматчиларининг "бурни тагидан" ўтиб кетаверади. Аммо Ўзбекистонда бу ҳол бўлмади. Ҳукуматнинг махсус хизмати Ўзбекистон Афғонистондан Европага гиёҳванд моддаларни олиб ўтувчи оралиқ базага айланиб қолмаслиги учун мумкин бўлган барча чораларни кўрди. Мана шу нарса турли жиноий гуруҳларнинг четдан туриб бош кўтаришига сабаб бўлди. Яқинда қўлимга журналист Олег Якубовнинг "Қашқирлар галаси" деб номланган китоби тушиб қолди. Китобда Ўзбекистон ўзининг географик-сиёсий аҳамиятига кўра, аллақачон диний-экстремистик маслакдаги халқаро террорчилик ташкилотларининг диққат марказига тушиб қолганлиги айтилар экан, ўзига "ислом ҳаракати" деб ном берган тўда кўп йиллар давомида хориждаги террорчилик марказларидан, эҳтимол, янги суверен давлат тимсолида ўзининг қудратли рақобатчисини кўрган ҳолда, унинг конституцион тузуми ағдарилиши ёки жуда бўлмаса, унда амалга оширилаётган демократик ислоҳотларга тўсиқ қўйилиши учун кўмак беришга шай турган давлатларнинг махсус хизматлари томонидан мадад олиб келганлиги айтилади.

Террорчилик ташкилотларининг раҳбарлари ҳамда фитна бошчилари асл башараларини ниқоблаб юрадилар. Улар ислом динидан ўзларининг ғаразли мақсадларидан фойдаланиб, гиёҳвандлик воситалари савдоси, ғайриқонуний равишда қурол-яроғ олди-сотдиси билан шуғулланиши орқали ҳамёнларини қаппайтириб олганлар. Уруш улар учун бойлик орттириш воситасидан бошқа нарса эмас. Улар учун бу мақсадга эришиш йўлида мутлақо бегуноҳ одамларнинг қонини тўкиш ҳеч гапмас.

Биз бир ҳаётий ҳақиқатни эслатиб ўтмоқчимиз. Агар қашқир тунда яширинган ҳолда қишлоққа кириб ҳайвонларга қирғин келтирса, унинг орқасидан бир одам ўқ узиши мумкин. Аммо қашқирлар галаси ҳужум қилганда қишлоқдаги милтиқ ушлашга қодир бўлган бутун аҳоли қашқирлар тўдасига қарши чиқади. Буни бир ёқадан бош чиқариш дейилади. Тарихда бирор марта бўлса ҳам қашқирлар тўдаси ғолиб келганини ҳеч ким эслай олмайди. Қашқирлар ҳамиша думларини қисиб қочиб қолишган.

Диннинг "соф"лиги учун курашаётганини "исбот" қилишга уринаётган жангарилар тўдаси ҳарчанд уринмасин, уларнинг баландпарвоз гаплари, шафқатсизликлари, ҳокимиятга ташналиги ва бадхоҳлигини яширишда ниқоб эканини жаҳон жамоатчилиги аллақачон англаб етди.

Мен фикрларимни Олег Якубовнинг "Қашқирлар галаси" номли китобида келтирилган Стивнинг сўзлари билан тугалламоқчиман. У шундай дейди: "Агар ҳар биримизнинг ана шу палидларга қарши кураш олиб боришда нимадир қилиш қўлимиздан келса сўнгги нафасимиз қолгунча шуни қилишимиз шарт ва бунга бурчлимиз.

Террорчиликка қарши курашнинг асосий қоидаларига мувофиқ, ҳеч қачон улар билан муроса қилиш мумкин эмас. Улар қўйган талабга сира ҳам рози бўлмаслик керак. Террорчилар қўйган талаби қондирилган ҳар бир ҳол ва улар билан муроса қилиш янги террорчилик ҳаракатларига сабаб бўлиши муқаррардир".

ҚУЛОҚҚА АЙТИЛАДИГАН ГАП

Азиз газетхон! Бугун матбуотни аёвсиз танқид қилаётганингиз, журналистлар шаънига ёғдираётган таънаю дашномларингиз ёзаётган мактубларингиздан бизга яхши маълум. Шунинг учун ҳам биз — "Ҳуррият"чилар таъналарингиздан андек хижолатдамиз. Айни пайтда Сиз —азиз газетхонларимизнинг зукколигидан, теран мулоҳазаларидан жуда мамнунмиз.

Одатда, ёзнинг ўрталарида иккинчи ярим йилликка обуналар бошланади. Анъанага кўра, муштарий овлаш илинжида газета саҳифаларини даъвату чақириқлар тутиб кетади. "Ҳуррият"нинг бу анъанага хуши йўқроқ. Сизни обуна бўлишга ундаш керакми, демак, қулоғингизга секин шивирлайди: *"Ҳуррият" Сизга кўп нарсалар ваъда қилмайди. Аксинча, Сизнинг билдираётган мулоҳазангиз "Ҳуррият"нинг мундарижасини белгилашини маълум қилади.*

"Ҳуррият" эрксизликка, ҳақсизликка қарши баҳоли қудрат курашади. "Ҳуррият" мудом ҳуррият излайди. Қаердаки бу тотли сўзнинг учқунлари милтираса "Ҳуррият"ни ўша ердан топасиз.

Камоли эҳтиром ила

"Ҳуррият"чилар

ТАДБИР

ДИН ВА АДАБИЁТ ЭЗГУЛИККА ЧОРЛАЙДИ

Тўғриси, ҳаёт кун тартибига қўяётган муаммолар ҳақида тегишли касб эгалари ёки ташкилот масъуллари бош қотирмаса, у ҳақда қайғурадиганлар топилади. Жамиятда кўз ўнгимизда юз бераётган жараёнлар, шунингдек, бадиий адабиёт соҳасида кечаётган эврилишлар "Дин ва адабиёт" мавзуида турфа мулоҳазалар пишиб етилаётганини, баҳс-мунозаралар ўтказиш эҳтиёжи мавжудлигини ойдек кўрсатиб турганди. Тошкент шаҳар ҳокимияти Вазирлар Маҳкамаси қошидаги диний ишлар қўмитаси билан ҳамкорликда айни шу долзарб мавзу-муаммога бағишлаб маънавий-маърифий жума оқшомини ташкил этдики, шу маънода айни муддао бўлди. Пойтахтнинг "Янгиобод" маҳалла гузаридаги сўлим боғга йиғилган уламолар, адабиёт, санъат ва матбуот вакиллари кўпчиликни қизиқтирган саволларни ўртага ташлаб, уларга биргаликда жавоб излашга ҳаракат қилдилар. Дарҳақиқат, бу каби саволларга бир давра суҳбати асносида тугал жавоб топиш қийин, албатта. Аммо-лекин айни кунларда бутун мамлакатимиз жамоатчилигини, тоза ният эгаларини ташвишлантириб турган бир масалада барча якдил, яъни она ватанига нисбатан қора ният билан қўлига қурол тутган кимса борки, у соғлом диний эътиқодга ҳам, нафис санъат ва маданиятга ҳам бегона! Шундай экан, дин ва адабиёт соҳибларининг ҳамкорлиги жамиятдаги барқарорликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Биз ана шундай ҳамкорлик тарафдоримиз!

МУХБИРИМИЗ

ВОҚЕЛИК

РИВОЯТГА АЙЛАНГАН ҲАҚИҚАТ

Ургут томонларда Давлатбой дангал деган киши ўттиз йилдан зиёд қишлоқ шўросига раислик қилибди. У оқсоқоллик даврида одамларга фақат яхшиликни раво кўрибди. Иморати йўқларга уй-жой қуришда ўзининг ёрдамини сира аямабди. Қанчадан-қанча ночор оилаларга ҳам моддий, ҳам маънавий ёрдам кўрсатибди. Қурилиш материаллари сўраб келганларнинг ҳожатини чиқарибди. Хуллас, ҳудудидаги барча фуқароларнинг яхши-ёмон кунларида камарбаста бўлибди.

Вақти келиб раис иззат-ҳурмат билан пенсияга кузатилибди. Собиқ раис пенсиядаман демасдан тўй-маъракаларда бош бўлиб юраверибди. Қиш-қировли кунларнинг бирида оқсоқол кампири билан иссиқ сандал атрофида ширин суҳбат қуриб ўтиришган экан, тепаларидан чакиллаб ёмғир суви тома бошлабди. Оқсоқол кампирига саволомуз тикилибди. "Чол, — дебди кампири пиёладаги чойини ҳўпларкан, — элу халқ дея югуриб-елиб ўз ҳузурингизни ўйламадингиз. Томингизнинг шифери аллақачоноқ яроқсиз ҳолга келган. Уни янгилашдан бошқа иложингиз йўқ".

"Қоғоз-қалам ол, — буйруқ оҳангида кампирига дебди оқсоқол, — қишлоқ шўросига ариза ёз". Эртаси куни чол-кампир қишлоқ шўросида бўлишибди. Аризани ўқиб чиққан ёш раис миийғида жилмайибди ва бутун умрини элу халққа бағишлаган оқсоқолга жуда-жуда ҳаваси келибди. У дарҳол усталарни юбориб оқсоқолнинг уйини капитал таъмирдан чиқариб берибди. Қарияларнинг дуосини олибди.

Иноят НЕЪМАТОВ,
пенсионер

ФИКР

ИСТИҚЛОЛ, МАДАНИЯТ, ЦИВИЛИЗАЦИЯ

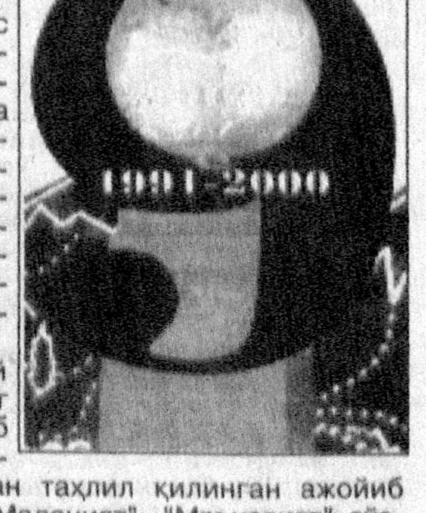

Мен энг улуғ, энг азиз байрам — Мустақиллик эълон қилинган куннинг эртасига 1-синфга боргандим. Бугун ана шу муқаддас байрамнинг 9 йиллигини нишонлаш арафасида турибмиз. Мустақилликнинг 10-йили мен ўрта мактаб-гимназиясини тамомлайман. Истиқлол биз ёшларга янгича яшаш, эркин фикрлаш, ҳаётда ўзининг муносиб ўрнини топиш, миллий маънавият, мафкура, қадрият ва умуминсоний маданиятдан баҳраманд бўлиш имкониятини берди.

Яқинда "Инсониятнинг илмий ва маданий мероси учинчи минг йилликка" номли китобни ўқиб қолдим. Халқимизнинг буюк илмий ва маънавий мероси теран таҳлил қилинган ажойиб асар. Китобда "Цивилизация", "Маданият", "Маънавият" сўз-атамалари кўп ишлатилибди: "ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида асрлар давомида кўплаб цивилизациялар вужудга келди" (3-бет), "Халқимиз ҳозирги цивилизацияни ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшаверади", "Жаҳон цивилизацияси" (5, 129, 235-бет), "Қадимги цивилизация" (12-бет), "Цивилизация — бу маданиятлар синтези" (31-бет), "Қадимги Шарқ цивилизацияси" (165-бет), "Технологик цивилизация" (191-бет), "Информацион цивилизация" (202-бет), "Қадимги Хоразм цивилизацияси" (202-203-бет), "Протоолтой цивилизацияси" (203-бет), "Хива турк цивилизацияси" (203-бет) ва ҳоказо. Бу ҳол менда "цивилизация"нинг ўзи нима ва унинг маъно-мазмунини билиш эҳтиёжини туғдирди.

Мен ҳам "цивилизация" дейилганда фақат "маданият", "маданийлашган", "маданиятлаштирилган" деган маъноларни тушунар эдим. Аслида ундай эмас экан. "Маданият" ва "Цивилизация" тушунчалари ўз маъно нозикликлари билан бир-биридан фарқ қилар экан. Бу фарқларни англаб олишимда А.Рустамовнинг "Сўз хусусида сўз" (1987 й.) асари жуда қўл келди.

"Маданият" тушунчасини баъзилар мустақилликкача чоп этилган дарслик-қўлланмаларда русча "культура" сўзининг таржимаси деб қарашган. Бундай қараш — эскича фикрлашдан бошқа нарса эмас. Аслида "маданият" — арабча сўз бўлиб, "маданий", "шаҳрий", таълим-тарбия кўрганлик деган маънони ифодаларкан. Кенг маънода эса "маданият", бу — одамнинг табиатни, борлиқни билиши ва ўзгартириши жараёнида яратган моддий ва маънавий бойликлар ва уларни тиклаш, ривожлантириш йўл-услублар мажмуидир. Шунингдек, "маданият", бу — ижтимоий ишлаб чиқариш, ижтимоий муносабатлар, миллий сиёсат, мафкура, ахлоқ, маънавият, таълим-тарбия, ижод, илм-фан ва шу сингарилар билан боғлиқ ижтимоий ҳодисадир. Мана шу жиҳатдан "маданият" "цивилизация"га яқин тушунчадир.

Ҳур ватанимизда юксак тараққиётга эришиш, халқ фаровонлигининг таъминланишига, давлатимиз жаҳоннинг илғор мамлакатлари қаторидан жой олишига ишонаман.

Азизбек НАЗАРОВ,
Тошкент шаҳри Чилонзор туманидаги
103-сонли гимназия ўқувчиси

"ҲУРРИЯТ"-INFO

"ҚИММАТ БЎЛСА ҲАМ..."

Алишер БЕРДИЕВ, Тошкент шаҳри Беруний кўчасидаги 262-дўкон мудири:
— "Ҳуррият"дан бешта оламан, ҳаммаси сотилади. Аммо газета янада бойитилиши шарт! Майли, устига 10-15 сўм қўйиб бўлса ҳам газетанинг ичига яна қўшимча саҳифалар қўшиш керак. Менимча, бу усул ундаги материалларнинг янада ранг-баранг бўлишига хизмат қилади.

"РЕКОРД" ВА "ОФАРИН!"

Фарғонада "Ҳуррият"нинг тарқалишидан ҳеч кимса манфаатдор эмасми? Ёки иложи бўлса газета вилоятга келмаса ҳам майлими?

"Ҳуррият" ВИЛОЯТ бўйича сотувга бор-йўғи 2 нусха чиқариларкан. Ана сизга "РЕКОРД"!

"Фарғона почтаси" акционерлик жамияти директори ўринбосари Яҳё Мадумаровнинг айтишича, сентябрдан бошлаб газетамиз учун 100 (юз) нусхага ариза берилган. Мана сизга, офарин!

ДАЪВАТ

МАҲАЛЛАМИЗ ОЗОДАМИ?

Умримизнинг кўп қисми кўчада ўтади. Истасак-истамасак-да кўзимиз транспортнинг ойнасига қадалади. Шунда табиатнинг нақадар гўзаллигига яна бир бора ишонч ҳосил қиламиз. Аммо... мана шу гўзал табиатда уюм-уюм тўпланиб ётган чиқиндиларни кўриб, таъбимиз хира тортади.

Мисол тариқасида Яккасарой тумани, Бобур боғининг орқа томони, яъни Шота Руставели кўчаси, Чилонзор тумани 1-мавзе Шамсиддин Исломов кўчасидаги ва Муқимий — 104-уйлари, Юнусобод туманининг 4-, 6-мавзеларида жойлашган кўп қаватли бинолар атрофидаги ахлатлар кўнглимизни ғаш қилди. Кунлар иссиқ, бу ахлатларнинг бадбўй ҳиди эса атрофга тарқалиб кишилар саломатлигига таъсир қилмоқда.

Юнусобод туманининг 6-мавзесидаги шоҳбекатдан икки-уч қадам нарида ахлат қутилари бўла туриб, чиқиндилар ерга ташланмоқда.

Шу атрофда яшовчилар озгина эътибор бериб, ўзлари ва фарзандларининг соғлиғини ўйлаб чиқиндиларни кўча юзига эмас, ахлат қутисига ташлашса, табиатга ҳам, инсон саломатлигига ҳам фойдали бўларди.

Юнусобод туманининг 4-мавзе, 60-уйда яшовчи Нигора Имомназарова шундай дейди: "9 қаватли уйларда чиқинди ташланадиган мосламалар бор. Ҳамма унга чиқинди ташлайди, аммо ахлат ташланган жойда 2-3 кун қолиб кетади. Бунинг оқибатида сичқон, каламуш каби зараркунандалар болалаб кетмоқда".

Эътиборингизни яна бир нарсага жалб этмоқчи эдик. Аҳоли кўп яшайдиган жойларда, бекатларда, сайилгоҳ ва истироҳат боғларида ахлат қутилари кўпайтирилса яхши иш бўларди.

Зеро, маҳалламиз, шаҳримиз озодалиги учун барчамиз масъулмиз. Шундай эмасми?

Маҳфуза ТОИРОВА

ҚИЁС

Дунё бўйича Интернет тармоғидан фойдаланаётганлар сони 2000 йилда 349 миллион бўлса, бу кўрсаткич 2005 йилга бориб 766 миллионни ташкил этиши кўзда тутиляпти.

РАҚАМ

Бугунги кунда ривожланаётган мамлакатларнинг Интернетдан фойдаланиши бор-йўғи 5 фоизга тўғри келади.

ҲУРРИЯТ
МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

МУНОСАБАТ

ГАЗЕТА КИМГА КЕРАК?

Муассисгами, муштарийгами, таҳририятгами?

Жуда оддий бўлиб кўринган бу саволга газеталаримизнинг ҳозирги аҳволига қараб дабдурустдан жавоб беришга қийналасан, киши. Лекин ушбу саволга жавоб топиш зарур. Чунки матбуотнинг жамиятдаги ижтимоий ўрни, унинг тараққиётига ижобий ёки салбий таъсир этишдаги мавқеи буни талаб қилади. Ёмғирдан кейинги қўзиқориндек кўпайиб бораётган тармоқ газеталарини қўйиб турайлик. Уларнинг аксарияти муассис — корхона, ташкилот, идора раҳбарларининг "менинг ҳам газетам бор" деб, иззат-нафсини қондиришга бўлган интилиши натижаси, холос.

Биз ижтимоий-сиёсий газеталар ҳақида сўз юритиб, юқоридаги саволга жавоб ахтарайлик. Чунки айнан ана шу йўналишдаги газеталар жамиятимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида аҳолини хабардор қилишда, кечаётган жараёнларнинг моҳиятини ҳар бир фуқарога етказишда ва уни ана шу жараёнларнинг фаол иштирокчиси бўлишини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Хўш, газета кимга керак, таҳририятгами? Ҳа, таҳририят ходимлари ўз касбий фаолиятлари орқали ўзларининг моддий эҳтиёжларини қондиришади (қанчалик ва қайси даражада — бу бошқа масала). Бундан ташқари, газета ҳақиқий журналист учун ўз ижодий имкониятларини рўёбга чиқариш учун керак. Ижод дардига мубтало бўлган бундай журналист қанчалик оғир бўлмасин, ишлайверади ва ўз ижодидан маънавий озуқа олаётганлигини етарли деб ҳисоблайди. Мана, биз ўзимиз ҳам 5-6 ойлаб маош олмаётган бўлсак ҳам, таҳририятимизда 2 та эски ёзув машинкасидан бошқа ҳеч вақо бўлмаса ҳам ишлаяпмиз.

Газета муштарийга керакми? Ҳа, албатта, у ўқиш учун, муштарий ўқисин деб чиқарилади-ку! Янгиликлардан хабардор бўлиш, таҳлилий мақолалар орқали ижтимоий, иқтисодий, сиёсий муаммолар билан яқиндан танишиш, дам олиш соатларини мароқли ўтказиш учун одамлар газета сотиб олишади. Ўзини газетасиз тасаввур қилолмайдиганлар камми?

Газета муассисга керакми? Сарлавҳада қўйилган уч қисмдан иборат саволнинг икки бўлагига осонгина жавоб топдик. Лекин унинг оҳиргисига жавоб бериш учун анчагина мулоҳаза юритишга тўғри келади.

Маълумки, вилоят, туман,

шаҳар газеталарининг муассислари тегишли ҳокимликлар ҳисобланади. Албатта, ҳокимликка газета керакми, деб сўрасангиз, ҳар бир ҳоким тасдиқ жавобини беради. Лекин улардан аксариятининг ўз газетасига бўлган муносабатини кўриб, жавоби самимий эканлигига шубҳа қиласиз. Тўғри-да! Айрим туман газеталари ҳар ойда бир ёки икки марта, у ҳам бўлса 200-500 нусхада чиқаётган ва туман ҳокимлигининг бюллетенига айланиб қолган бўлса, шубҳа қилмайсизми? Ёки муассисга шунақа мазмунан саёз, номигагина чиқаётган газета керакми? Бундай биринчи раҳбар газета саҳифаларида янграган ҳар қандай танқидий фикрни ўзига қарши айтилган сўз деб қабул қилади. Шу сабабли номигагина бўлса ҳам газетаси чиқиб турса, шуни етарли деб ҳисоблайди. Ваҳоланки, янгича фикрлайдиган раҳбар учун газета ҳақиқий ҳамкор, ёрдамчи ҳисобланади. Бундайлар газетага ўша ҳудуднинг муаммоларини кўтариб чиқиб, уларни ҳал этишнинг ҳамда жамоат назоратини ўрнатишнинг воситаси сифатида қарайди. Афсуски, ҳозир бизда ана шундай биринчи раҳбарлар бармоқ билан санарлидир. Газетамиз мисолида ушбу муаммони кўриб чиқайлик.

Аввалдан айтиб қўяй. Биз ижод масаласида эркин ва мустақилмиз. Бу борада муассис — шаҳар ҳокимлиги бизни тушуниб, газетанинг эркин фикр минбарига айланиши учун интилди. Аниқроғи, бизнинг чиқишларимизга тўсиқ бўлмади. Аммо муаммоли мақолаларимизнинг натижасига келсак, бундан доимо ҳам кўнглимиз тўлади, деб айтолмаймиз. Чунки тегишли бўлим ва бошқармаларнинг эътиборсизлиги туфайли, аниқроғи, улар раҳбарларининг ўз газетасини ўқимаслиги оқибатида мақолаларда кўтарилган камчилигу нуқсонларни бартараф этиш борасида деярли амалий иш қилинмайди. Бунга кўплаб мисол келтириш мумкин. Биз бозорлардаги тартибсизликлар, истеъмолчилар ҳуқуқларининг поймол этилаётганлиги, йўлларимиз, истироҳат боғларининг аянчли аҳволи, тартибсиз қурилган савдо ва маиший шахобчалар, болалар майдончаларининг ноқонуний эгаллаб олиниши, жамоат транспорти масаласи, Университет хиёбонининг ўз файзини йўқотиб бораётганлиги, байрам кунлари ёки шаҳримизга юқори мартабали меҳмонлар ташриф буюрганда асосий кўчаларнинг ёпилиши аҳолига катта ноқулайликлар туғдираётганлиги, кўчаларнинг номлари, турли лавҳалар ва бошқа ёзувлардаги чалкашликлар, шаҳар ариғи муаммоси каби кўплаб мавзуларда чиқишлар қилганмиз. Агар улар чуқур ўрганилиб, диққатга молик таклифлар инобатга олинганда, кўрсатилган нуқсонлар бартараф этилганда шаҳарда аҳвол ижобий томонга қараб ўзгарган бўларди. Балки шунда кўпгина раҳбарлар ўз ўринларини сақлаб қолган бўлармиди?! Ошкораликдан, сўз эркинлигидан қўрққан амалдорнинг бир кун келиб албатта юзи шувут бўлишини охирги йиллар тажрибаси кўрсатиб турибди. Бу — ёмғирдан қочиб қорга йўлиққандай гап. Вақтида газета чиқишига эътибор билан қаралганда, ундан тўғри хулоса чиқарилганда муаммо чигаллашиб кетмаган бўларди.

Эътиборсизликнинг намунаси сифатида қуйидаги мисолларни келтиришни лозим топдим.

Газетамизнинг 13 майдаги 21-сонида "Н.Хожиев номли бозор" акциядорлик жамиятидаги аҳвол ҳақида, акциядорлар ўз дивидендларини ололмаётганликлари хусусида мақола чоп этилган эди. Бу орада бозор директори ишдан кетди. Лекин дивиденд масаласи нима бўлганлигидан ҳануз бехабармиз.

Ёки "Самарқанд"нинг 24 июндаги сонида "Даллол кимга керак?" мақоласи чоп этилган эди. Унда ишлаб чиқарувчилар билан савдо ташкилотлари ўртасида воситачи — "Шаробсавдо" улгуржи базаси ташкил этилганлиги мақсадга мувофиқми, деган масала кўтарилган эди. Бевосита истеъмолчилар ҳуқуқлари билан боғлиқ бу масалани вилоят миқёсида ҳал қилиш зарур. Лекин мақолада кўтарилган муаммо мутасадди ташкилот ва раҳбарларнинг диққатидан четда қолиб кетмоқда.

Кўриниб турганидек, газета муассисга ҳам керак экан. Буни англаш учун муассис, биринчи навбатда, ҳоким газетанинг ўрни ва мавқеига тўғри баҳо бера олиши зарур. Газетага, унинг таҳририятига ҳам маънавий, ҳам моддий кўмаклашиш керак. Чунки реклама бозори шаклланмаган, қоғоз ва босмахона хизмати қимматлиги шароитида муассиснинг моддий ва молиявий ёрдамисиз газетани чиқариб бўлмайди.

Ҳуқуқий, моддий ва ижодий эркинлик муштарак бўлгандагина журналистика ўз олдида турган улкан вазифаларни ҳал этишга қодир бўлади. Энг асосийси, ана шунда оммавий ахборот воситаси жамиятнинг бош демократик институтига айланиб, унинг тараққиётига ҳисса қўша олади.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ,
"Самарқанд" газетаси бош муҳаррири

ФАОЛИЯТ

ЁЗЁВОНЧА ШИЖОАТ

Маъмур МУСУЛМОНОВ

Кейинги вақтларда журналистлар ўртасида баҳс чиқиб қолди: "Туман газеталари керакми... ёки йўқми?" Бир журналист туман газеталарининг ҳозирги аҳволига қараб "газета ўз фаолиятини тўхтатгани маъқул" деса, иккинчиси бошқа фикрни ёқламоқда.

Баҳс-мунозара қизиётган паллада Ёзёвонда газета бамайлихотир ҳафтасига икки марта чиқмоқда. Ёзёвон туман ҳокимлигининг "Марказий Фарғона" газетаси ўқувчилари қўлига ҳафтанинг сешанба ва жума кунлари тегади. Газетанинг сешанба сони туманда тарқаса, жума сони бутун водийга кетади. Сабаби "Марказий Фарғона"нинг жума куни чоп этиладиган қўшимча тижорат-реклама сони асосан Қўқон бозорларида сотилади.

— 1989 йилларнинг охирларида, — дейди муҳаррир Умаржон ака Исмоилов, — жамоамизга қалами ўткир журналистлар йиғилиб қолди. Ўшанда Наманганда чиқаётган "Таржимон" газетасининг мухлислари бутун водийда топиларди. Бизда ҳам шундай нашр ташкил этиш иштиёқи туғилди. Тез орада 1000 нусхали "Ҳамроҳ" газетасини ташкил этдик. Газета тайёр, аммо уни ким сотади? Гапнинг очиғи, ўшанда устимиздан кулганлар ҳам бўлди. Даставвал зарар ҳам кўрдик. Бора-бора "Ҳамроҳ"нинг ўқувчилари кўпайиб, адади беш мингга чиқди. Бугунги "Марказий Фарғона" газетасининг тижорат-реклама сони "Ҳамроҳ"нинг ўрнида чиқяпти. Газета бозор талабига қараб 15 минг нусхагача боради.

Бунинг сабаби унда теледастурларнинг берилишида деб ўйларсиз? Агар газетада фақат тижорат-реклама ва теледастурлар эълон қилинганда унинг мухлислари бу қадар кўпаймаган бўлар эди. Газетанинг уч саҳифасида ўқувчиларни ўзига ром этувчи қизиқарли мақола, хабарлар ёритилади. Мисол тариқасида шу йилнинг 26 май сонини олиб кўрайлик. Газетхон бу сондан ўзи учун биринчи саҳифада "Фойдали маслаҳатлар"ни олиш билан бирга "1 миллиард долларли аёл"ни ва фотомухбир Улуғбек Умаровнинг сурат-лавҳаси остидаги жўшқин шеърни ҳам ўқиб маза қилади.

Газетанинг иккинчи саҳифасида эълон қилинган "Шарқий толенома", "Ҳафта кунлари" рукнлари остида қизиқарли мақолалар бериб борилади.

Еттинчи саҳифада эса дунёнинг турли бурчакларида содир бўлаётган "шов-шув"-ли воқеалар ва спорт ҳангомалари эълон қилинади.

Газетачилик айрим туманларда бозор иқтисоди синовларига дош бера олмай "банкрот" бўлаётган бир пайтда "Марказий Фарғона"да 18 нафар ходим меҳнат қилмоқда.

— Мухбирларимизнинг ўртача ойлик маоши 10 минг сўмдан ошади, — дейди бош ҳисобчи Мадолим ака Мирзаахмедов. — Бундан ташқари ходимларга йилнинг ҳар чорагида мукофот, байрамларда рағбатлантириш совғалари бериб борилади. Шунингдек, газетачиликдан орттираётган маблағимизга таҳририят биносини таъмирлаш учун 550 минг сўм сарфладик. Бир миллион сўмлик компьютер, 150 минг сўмлик мебель сотиб олдик.

— Барча нашрлар орасида, туман газетаси оддий халққа энг яқин нашр ҳисобланади, — дейди Умаржон ака. — Марказий нашрлар қишлоқларда рўй бераётган воқеа-ҳодисаларни доим ҳам акс эттиравермайди. Газетамизнинг 6 июнь сонида махсус мухбиримиз Азимжон Худойқуловнинг "Сувники сувга... ёки оқ ёғнинг нархи қанча?" номли танқидий мақоласи чиқди. Шу мақола бутун туман аҳолиси томонидан қизғин баҳс-мунозараларга сабаб бўлди, айни чоғда харидорлар учун фойдали тарзда якунланди.

Газетамизнинг Абдуваҳоб ака Қирғизов, Бахтиёр Жолчуев, Зумрад Хўжаева, Жаҳонгир Холиқов каби жонкуяр ижодкорлари унинг ранго-ранг чиқишига ўз ҳиссаларини қўшаётганини ҳам таъкидлашни истардим.

Умаржон ака Исмоилов таҳририят учун яна янги замонавий компьютер олаётганини айтди. Демак, "Марказий Фарғона"нинг сифати янада яхшиланади. Биз эса ҳамкасбларимизга фақат омад тилаймиз.

МУНОСАБАТ

"ПОСТАНОВКАЛАР ИНСЦЕНИРОВКАСИ" ХУСУСИДА

Алижон ЭШБОЙ. "Кино-видео. Телевидение. Радио ва маънавият". ("Ҳуррият", 2000 йил, 33-сон)

Журналист Алижон Эшбойнинг мақоласида республика радиосида кейинги пайтларда инсценировкалар, постановкаларни тайёрлаб, эфирга узатиш ва бадиий ўқиш масаласига суст эътибор берилаётгани айтилади.

Биз бу ўринда муаллиф билан баҳсга киришмоқчи эмасмиз. Чунки у ушбу муаммо ҳақида ёзишдан олдин уни мутлақо ўрганмаган ва, бизнинг назаримизда, ўз олдига буни мақсад ҳам қилиб қўймаган. Мақсад умумий мулоҳаза билдириш, бир тингловчи ёки телетомошабин сифатида ўзини қизиқтираётган муаммоларни газетхонлар билан ўртоқлашишдан иборат бўлган. Биз эса республика радиосида у тилга олган муаммолар билан боғлиқ асл вазият қандай эканини бир-икки оғиз сўз билан айтиб ўтмоқчимиз.

Албатта, радио ёки телевидение хусусида ҳар бир томошабин ва тингловчининг ўз фикрини билдириш ҳуқуқига дахл қилишга ҳеч кимнинг ҳақи йўқ. Лекин ҳеч ким ўша фикр-мулоҳаза билдирувчининг зиммасидан ҳар бир иддаосини далиллаб гапириш масъулиятини ҳам соқит қила олмайди.

Тўғри, тингловчиларимиз талабига мос эшиттиришлар тайёрлаб бериш борасида ҳали жуда кўп тер тўкишимиз зарурлигини инкор этмаймиз. Шу билан биргаликда, мақола муаллифи келтираётган даъволар "панжадан сўриб олингани"ни айтиб ўтмоқчимиз.

Республика радиосининг 1-каналида ҳар шанба куни "Бугун радиотеатрда", якшанба кунлари эса "Театр микрофон олдида" рукнида радиопьеса ва турли постановкалар бериб борилмоқда. "Ёшлар радиоканали"нинг тунги "Бедорлик" эшиттиришида эса ҳафтанинг пайшанба ва шанба кунларидан ташқари ҳар куни радиопьесалар тингловчилар ҳукмига ҳавола этиб келинмоқда. Радио фонотекасида сақланаётган мингдан ошиқ постановкаларга қўшимча равишда ҳар йили янги постановкалар ёзиляпти. Сўнгги икки йил ичида М.Аъзамнинг "Улуғбекнинг кулгиси", Муҳаммад Алининг "Сарбадорлар", Ш.Холмирзаевнинг "Булут тўсган ой", У.Қўчқорнинг "Имом Бухорий", О.Мухторнинг "Мавлоно Лутфий", Э.Самандарнинг "Жалолиддин Мангуберди" (8 қисмли радиосериал, унинг режиссёри Раҳмат Жумаев 1999 йили ёзилган энг яхши радиопьеса режиссёри сифатида "Офарин" мукофотига сазовор бўлди), Эркин Аъзамнинг "Пиёда" (2 қисмли), Х.Султоннинг "Саодат соҳили" каби йигирмадан ортиқ асарлар асосида постановкалар ёзиб олинди. Бундан ташқари, республикамиз театрларида намойиш этилган Э.Хушвақтнинг "Чимилдиқ", У.Азимнинг "Кундузсиз кечалар" каби ўнлаб саҳна асарлари ёзиб олиниб, ҳаво мавжларига узатилди.

Энди ғазалхонликка келсак, "Адабиёт ва радиотеатр" бош муҳарририяти томонидан мумтоз шоирларимизнинг Қ.Махсумов, Т.Юнусов, Р.Жумаев, М.Хўжаев сингари кўплаб дикторлар ва бадиий ўқиш усталари ўқиб, радио тасмасига ёзиб олинган ва ёзиб олинаётган ғазаллари ҳар куни эрталаб радионинг 1-канали орқали эфирга узатилиб келмоқда. Шунингдек, айни кунларда таниқли арузшунос олим, профессор А.Ҳожиаҳмедов раҳбарлигидаги гуруҳ мумтоз шоирларимизнинг ғазалларидан саралаб, аруз вазни қоидалари асосида ўқитиб, радио фонотекасини бойитмоқда.

Муаллиф: "...радио орқали қиссалар, ҳикоялар ўқиб эшиттирилар эди", деб иддао қилади. Бу ҳам мутлақо асоссиз. Негаки, кейинги йилларда ўзбек адабиётида яратилаётган қисса ва романлардан боблар ҳар душанба ва шанба кунлари 1-дастур орқали соат 17.30 да энг яхши дикторлар ва ифодали ўқиш усталари томонидан тингловчилар ҳукмига ҳавола этилмоқда. Ҳафтанинг душанба ва чоршанба кунлари эфирга узатиладиган "Шеърий лаҳзалар" рукнида замонавий ўзбек шеъриятидан намуналар бериб келинаётир.

Тўғри, зикр этиб ўтганимиздай, бугунги кунда бошқа оммавий ахборот воситалари қатори радионинг олдига ҳам юқори талаблар қўйилмоқда. Биз ҳам бозор иқтисодиёти юксак даражада ривожланган Ғарб мамлакатларидагидай, харидор (бу ўринда тингловчи) ҳамиша ҳақ, деган принцип билан ишлашимиз шарт. Тузатишимиз керак бўлган камчиликларимиз йўқ демоқчи эмасмиз. Йўқса, рақобатчиларимиз кўпаяётган бир пайтда тингловчиларимизни йўқотиб қўйишимиз ҳеч гап эмас. Аммо олдимизга қўйилаётган талаб асосли бўлиши керак.

Энди муаллиф иддао қилаётган "постановкалар инсценировкаси"га келсак, ҳали ҳеч ким дунё бино бўлиб бунақа радиожанр борлигини эшитган эмас. Постановка билан инсценировка алоҳида-алоҳида жанр эканини оддий радиотингловчи ҳам билади.

Хуллас, ҳар бир муаллиф, айниқса, Алижон Эшбойдай журналист "Ҳуррият"дай мустақил газетада ўз фикрини билдириш ҳуқуқига эга. Бироқ айтилган ҳар бир мулоҳаза асосли бўлиши лозим эмасми?!

Худойназар ДЎСТҚОБИЛОВ,
республика радиосининг "Адабиёт ва радиотеатр" бош муҳарририяти бош муҳаррири

— Ҳар нафасимда минг маъно!..

ИҚТИСОД

ФИКРИ ТИНИҚ ТАДБИРКОР ЮТАДИ

Бозор — маърифатли тадбиркор билан гўзал

Бозор иқтисодиётининг ҳаётимизга тобора шиддат билан кириб келиши онгу шууримизда ҳам мислсиз ўзгаришлар ясамоқда. Тижорат, ҳалол пул топиб бойиш имкониятлари ортгандан ортиб боряпти. Хусусий мулк тушунчаси бугун табиий қабул қилинмоқда.

Аммо кишини ўйлантирадиган яна бир кичкинагина масала ҳам бор. Сўнгги вақтларда илм-фандан этак силтаб тижоратга ўтиб кетаётганлар шаънига аччиқ-чучук гапирадиганлар учрайди. Аммо бизнинг бу борадаги фикримиз тамоман бошқача. Тижоратга зиёлиларнинг кириб келиши бозор маърифатини шакллантиради. Зеро, маърифатли бозор иқтисодигина узоқ яшайди. Сиз бунга нима дейсиз?

Абдуғафур ЮСУПОВ, 1946 йил Тошкент шаҳрида туғилган. Оилали, уч нафар фарзанднинг отаси, ширингина набираси бор.

Тошкент политехника институтининг (ҳозирги ТошДТУ) химия-технология факультетини битирган. Ўзбекистон Фанлар Академиясининг Биоорганик химия институтида илмий ходим сифатида ишлаган. Фандаги устози академик Обид Содиқович Содиқов.

1990 йилдан бошлаб "Медиз" Ўзбекистон-Россия-Британия қўшма корхонасининг тижорат ишлари бўйича деректори.

— Илмда қандай натижаларни қўлга киритгансиз?

— Илмий фаолиятим давомида 20 та мақола чоп этганман. Олтита муаллифлик гувоҳномасига эгаман. Бир илмий тадқиқотимдан қишлоқ хўжалигида пахта самарадорлигини ошириш ва ўргимчакка қарши курашда фойдаланилади.

Илмий ходим бўлиб ишлаган вақтимда ҳозирги МДҲ давлатларининг деярли барчасида бўлиб ўтган илмий анжуманларда иштирок этганман. Айниқса, Москва, Санкт-Петербург ва Киев шаҳарларидаги илмгоҳлар билан мунтазам ҳамкорликда ишлаганмиз.

Техника фанлари номзоди илмий даражасига эгаман.

— Тижоратга ўтишингизга нима сабаб бўлган?

— Ҳануз ёдимда, бир гал раҳматли устозимиз академик Обид Содиқов мана шундай танбеҳ бергандилар бизга: "Илмда заҳмат чекиб бирор янгилик қилдингми, уни амалиётга татбиқ эт ва аввало фойдани ўзинг ол. Мана, Ригадаги бир илмгоҳ мутахассислари ўзлари завод яратиб, ўзларининг кашфиётлари асосида маҳсулот етиштириб ўн бир миллион фойда қипти, сенлар улардан кам эмассанлар!" Саксонинчи йилларда устознинг ташаббуси билан ўша шаҳарга бориб ҳамкасбларнинг тажрибасини ўрганиб қайтганмиз ва институт ҳузурида ўзимизнинг кичик заводимизни ташкил этиб, фойда ола бошлаганмиз. Илмни амалда татбиқ этиш билан наф кўриш ўша давр олимлари учун янгилик эди гўё....

1990 йилда бир ўртоғим: "Корхона очиб, испанлар билан ишласак, ишлаб чиқариш билан шуғуллансак", деб қолди. Сўнгра Испанияда бўлиб, у ердаги шароитларни ўрганиб қайтдим. Шу-шу бўлдию, тадбиркорликни касб қилиб олдик.

— Зиёли кишининг катта бизнесга қадам қўйиши ҳам бошқача бўлади. Аввалида ҳар-хил андишаларга боради, кишиларнинг ўзи ҳақидаги фикрлари ўзгариб қолишидан чўчийди. Қисқаси, ўзи билан олиша-олиша, ниҳоят, таваккал қилади. Сизда шу билан боғлиқ руҳий жараён қандай кечган?

— Бир соҳадан иккинчисига ўтиш, истаймизми-йўқми, осон кечмайди. Мен дастлаб иккиландим, аллақандай мулоҳазаларга ҳам бордим. Ҳатто, касбимни ўзгартирганимга бироз ачиндим ҳам. Сабаби, устозларимга, танлаган мавзуимга анча ўрганиб қолгандим. Янги иш жойида эса янги одамлар, янгича таомиллар. Аммо энди билсам, ўшанда тўғри иш қилган эканман. Киши қарор қилишда иккиланмаслиги керак экан. Муваффақиятингга ишонсанг, марҳамат, омадингни синаб кўр.

Қолаверса, ҳалқимизда чумчуқ сўйса ҳам қассоб сўйсин, қабилида нақл бор. Илм билан фақат ҳақиқий олим шуғулланиши керак. Назаримда, ҳозир илмда фақат кучли олимларгина қолди.

Аслида, фан ҳам маҳсулот, ана шу маҳсулотни номига ёки шон-шуҳрат ва мартаба илинжида юрганлар эмас, ҳақиқий илм жонкуярлари ишлаб чиқариши керак. Бозор иқтисодининг яна бир афзаллиги шундаки, у илм-фанни сохта "олим"лардан тоза қилди.

— Тадбиркорлик фаолиятида эришган натижаларингиздан қоникяпсизми?

— Бир сўз билан айтганда, ҳа, фаолиятимиздан қониқиш ҳосил қилаяпман. Ўн йилдирки, беморлар учун зарур бўлган бир маротаба ишлатиладиган 1, 2, 5, 10 грамли шприц ишлаб чиқараяпмиз. Йилига 100 млн. дона ана шундай маҳсулот тайёрлаймиз ва бу мамлакатимиз аҳолисининг шприцга бўлган эҳтиёжининг тахминан 25% ини қондиради. Келажакда бу кўрсаткични 150 млн.га етказмоқчимиз.

Бундан ташқари, яқинда йилига ўн млн. дона бир маротаба ишлатиладиган тизим (капелница-томизғи) ишлаб чиқарадиган янги линияни ишга туширдик. Маҳсулотнинг бу тури мамлакатимизнинг ички эҳтиёжини тўла қондиради.

Қўшма корхонамизда 280 киши меҳнат қилади. Ўтган ўн йиллар давомида корхонамизда, бир кун бўлсин, иш тўхтаб қолгани йўқ.

Хизмат юзасидан бутун Европа мамлакатларини, Таиланд, Исроил ва Туркия каби давлатларни кўрдим.

— Касбингизни ўзгартирганингиз феъл-атворингизга қандай таъсир этди? У ҳам маълум маънода ўзгармадимикин?

— Инсон ўз касбини ўзгартирганида, истайсизми-йўқми, албатта, дунёқараши ҳам ўзгаради. Масалан, менинг ўзимга нисбатан ишончим ортди. Сабаби, химияда бўлгани сингари ҳар куни аниқ бир натижага эга бўламан, ишимдан қониқиш ҳосил қиламан.

Менимча, илмли-маданиятли киши ҳар қандай вазиятда ҳам ўзлигини йўқотмайди. Аммо бу нарса инсондан юқори маданиятни талаб этади.

Инсон ҳаётда, қайси касб ё лавозимда бўлишидан қатъи назар, кибр-ҳавога берилмаслиги керак. Мен салбий маънода "ўзгариб қолиш"дан қўрқаман.

Пулга берилиш эса инсонни емиради.

— Ҳозирги бозор муносабатларида Сиз нималардан кўпроқ ранжийсиз?

— Бозор иқтисодининг қонуниятларидан бири шуки, барча муомалалар шартнома асосида амалга оширилади. Шартномага вақтида амал қилсангиз ошиғингиз олчи, йўқса, бебурд бўлишингиз тайин. Баъзида ўзингга боғлиқ бўлмаган ҳолда шерикларинг олдида ишончингни йўқотишинг ҳеч гап эмас экан. Банк, қўмита ёки бошқа муассасалар билан муаммонгни ҳал этишда арзимаган иш учун соатлаб, кунлаб, ҳатто, ҳафталаб вақтдан ютқазишимизга ҳам тўғри келган. Бу ҳолатнинг доимий такрорланиши кишини ҳам жисмонан, ҳам руҳан толиқтириб, ишга муносабатини совутади.

Яқинда хориждан маҳсулот олгандик, ҳисоб рақамимизда маблағимиз бўла туриб қарзимизни тўлолмай гарангмиз. Шерикларимизнинг ҳафсаласи пир: "Сизлар билан бўлган ҳамкорлигигимизни бекор қиламиз, бундан кейин ҳеч қандай шартнома имзоламаймиз", дейишаяпти улар. Бу ҳолатлар, табиийки, пировардда ишимизга салбий таъсир этмай қўймайди.

Баъзан иқтисод нималигини тушунмайдиган айрим "билағон"ларнинг бозор иқтисоди шунақа қийин бўлади, чидаган ишлайди, деган ўринсиз таъналарини ҳам эшитишга тўғри келади...

— Илм туфайли орттирган ҳаёт тажрибангиз бугунги фаолиятингизда қанчалик самара бераяпти?

— Илмгоҳда олганларимнинг барчаси фақат наф бераяпти. Химия кишидан тозаозодаликни талаб этади. Ҳатто, фикрингиз ҳам тиниқ бўлиши лозим, агар у лойқа бўлса, унда ўтказаётган тажрибангизнинг химиялик жойи қолмайди. Фаннинг ана шу инжиқликларига эътибор берилса, ишонинг, натижа ҳам кўнгилдагидек бўлади.

Марҳум устозимиз Обид Содиқович: "Амалий натижа бермаган илм ҳеч қачон ривожланмайди", дердилар. Мен бир вақтлар илм сифатида ўрганган, тажрибадан ўтказган барча ишларим бугун ўз самарасини бераяпти.

— Сизнингча, бир вақтнинг ўзида ҳам олим, ҳам тижоратчи бўлиш мумкинми?

— Менимча, йўқ. Аммо бунга интилаётганларни ҳам кўришимиз мумкин. Назаримда, олимлик алоҳида иш, олим илмини қилиши керак. Лекин тижоратчи билан ҳамкорлигини узмаган тақдирдагина илм ҳам, тижорат ҳам гуркирайверади.

— Умуман, яна илмга қайтиш ниятингиз борми?

— Йўқ. Ҳозир ишларим яхши.

— Зиёли, маърифатли бозор муносабатларига эришиш учун нималар қилмоқ керак деб ҳисоблайсиз?

Тадбиркорларимиз кўпроқ китоб ўқиган бўлишлари керак. Назаримда, жамиятнинг ҳар бир онгли аъзоси ҳамма нарсани халқ манфаатини кўзлаган ҳолда амалга ошириши лозим. Тадбиркорларимиз кўпроқ халқимиз эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда маҳсулот ишлаб чиқаришлари лозим деб ўйлайман.

Агар шундай қилинса, сих ҳам кабоб ҳам куймайди. Бу учун ҳар бир ишга маърифий нуқтаи назар билан ёндашмоғимиз лозим.

Суҳбатни Н.АСЛОН ёзиб олди

МАҒРИБУ МАШРИҚ

ТЕРРОР

Беҳруз АСОМИДДИНОВ

> Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Ўзбекистон Республикаси давлат раҳбарлари ва Россия Федерацияси Президенти махсус вакилининг Бишкекда бўлиб ўтган учрашувида минтақа халқаро террорнинг асосий нишонларидан бирига айланиб қолаётганлигидан ташвиш билдирилди.

ТАРАҚҚИЁТ КЎКСИГА САНЧИЛГАН ХАНЖАР

XX асрнинг охирида жаҳон хавфсизлик тизимининг янги тизими ўзига хос зиддиятлар билан шаклланиб бормоқда. Олдинги "икки қутб" ўртасидаги зиддиятлар ўрнини локал аҳамиятга эга бўлган зиддиятлар эгалламоқда. Дунёнинг турли бурчакларида террористик ҳаракатлар кучайяпти. АҚШ Давлат департаментининг йиллик "Глобал терроризм картинаси" маълумотларида кўрсатилишича, 1998 йилда халқаро террорчилар томонидан 273 та террорчилик ҳаракати содир этилган.

Мутахассислар фикрича, ҳозирги кунда терроризмнинг тўрт хил кўриниши мавжуд. Булар:

— давлат террори;

— ижтимоий-сиёсий террор (масалан, Италиядаги "Қизил бригадалар" ёки Франциядаги "Аксон директ");

— минтақапарастлик ҳаракатлари натижасида пайдо бўлган террор;

— диний-сиёсий террор.

Совуқ уруш тугагандан сўнг давлат терроризми хавфи деярли йўқолди. Бунинг натижасида террористик гуруҳларнинг тартиби, ташкил этиш қоидалари турли хилда намоён бўла бошлади. Бир томондан бу гуруҳлар ўз фаолиятларини марказлашган ҳолда амалга ошираётган бўлса, иккинчи томондан мустақил фаолият кўрсатаётган гуруҳлар ҳам пайдо бўлди. Бунинг хавфли томони шундаки, майда гуруҳлар тажрибали террорчилар атрофида тезда пайдо бўлишлари мумкин ва улар ўзларининг бирданига, кутилмаганда қиладиган ҳаракатлари билан фарқланадилар.

Террорчилик ҳаракатлари географияси тобора кенгайиб бормоқда. Россия, Ўзбекистон, Қирғизистондаги террор ҳаракатлари халқаро террорчиларнинг ҳақиқий қиёфасини кўрсатиб берди. Сариосиё ва Узун туманида юз берган сўнгги воқеалар ва Ботken машмашалари халқаро терроризмнинг Марказий Осиё давлатлари барқарорлигига ташқаридан хавф солаётганини янада ойдинлаштирди.

Мана шундан келиб чиқиб, вазиятни таҳлил қилишга уриниб кўрайлик.

ТЕРРОРИЗМ ТАРИХИ ВА МОҲИЯТИ

Терроризм ҳақидаги дастлабки хабарлар XX асрнинг 30-йилларида Германия ва Италияда пайдо бўлганди. Жамият ривожлана боргани сайин терроризм халқаро характерга эга бўла борди.

Асримизнинг 60—70-йилларига келиб у ўз атрофига турли давлатлардаги жиноятчиларни, ўз давлатига нисбатан экстремистик руҳдаги гуруҳларни бирлаштириб, ижтимоий, иқтисодий жиҳатдан орқада қолаётган мамлакатларда фаолият кўрсата бошлади.

Бу даврдан бошлаб халқаро террорчилар айрим давлатларнинг раҳбарларига, халқаро миқёсда обрўга эга бўлган сиёсий шахсларга четдан туриб суиқасдлар уюштириш;

Давлат транспорт, алоқа ва хавфсизлик тизимига нисбатан портлатишларни амалга ошириш;

Транспорт воситаларини, жумладан, самолётларни олиб қочиш билан шуғуллана бошладилар. Ушбу террорчилик ҳаракатлари муайян давлатларнинг, улар лидерларининг обрўларини тўкиш орқали эришиш, яъни маълум миқдорда пул ишлаш, ўзларига қарашли жиноятчиларни озодликка чиқаришдан иборат эди.

Аммо 80-йилларга келиб халқаро террорчилик ҳаракати бошқача тус ола бошлади. Бу муаммо жаҳон жамоатчилигини, айниқса, Ғарбий Европанинг ривожланган давлатларини ташвишлантириб қўйди. Ғарб давлатларининг терроризмга муносабати кескинлаша бошлади. 1978 йили Бонн шаҳрида кучли "еттилик" давлатлари терроризмга қарши кураш тўғрисида баёнот қабул қилди. 1981 йили Оттава шаҳрида, 1984 йили Лондонда, 1986 йили Токиода, 1996 йили Парижда бўлиб ўтган кучли "саккизлик" давлатларининг раҳбарлари халқаро терроризм тўғрисида декларация қабул қилдилар. Ушбу ҳужжатларда терроризмнинг асл моҳияти очиб берилган, уларга қарши курашда давлатлар ўртасида ҳамкорлик зарурати таъкидланган.

Бугунги кунда халқаро террорчилик ҳаракатларида қуйидагилар кўринмоқда.

Биринчидан, халқаро террорчилар бир тизимга бирлашиб, байналмилаллашди ва шу йўналишда ривожланиб бормоқда. Улар сафида турли давлат, турли миллат вакилларини учратасиз. Бундан ташқари ёлланиб хизмат қиладиганлар кўпайиб бормоқда. Чеченистондаги, Боткендаги, Сариосиё ва Узун туманидаги террорчилар сафида турли миллат вакиллари мавжуд. Биргина Хаттобни олиб кўрайлик. У Иордания фуқароси бўлиб, Чеченистондаги террорчилик ҳаракатларини амалга оширмоқда.

Иккинчидан, халқаро террорчилар сафига интеллектуал жиҳатдан анча ривожланган, ҳозирги даврни, шарт-шароитни, вазиятни чуқур таҳлил қила оладиган мутахассислар қўшилди.

Учинчидан, халқаро террорчилар ўзларининг инфраструктураларини яратмоқда. Яъни, жаҳоннинг турли бурчакларидан туриб, бир-бирлари билан алоқа боғлаш, бир-бировларини ҳар томонлама қўллаб туриш имкониятини берадиган алоқа, транспорт, моддий таъминот тизимини шакллантириб, ривожлантириб бормоқда.

Тўртинчидан, халқаро террорчилар замонавий алоқа воситалари ва қурол-яроғларини (ҳаттоки, ядро қуролларини ҳам) ишлатадиган, уларни бир мамлакат ҳудудидан бошқасига бемалол олиб ўта оладиган мутахассислар келиб қўшилди.

Ғарб ОАВ хабарига кўра, Усама Бин Ладен тинимсиз ядро қуроли сотиб олишга ҳаракат қиляпти. Америка Олий Ислом кенгашининг раиси Шайх Муҳаммад Хишам Каббанининг айтишича, Бин Ладен собиқ СССРдан 20 та ядро зарядини сотиб олишга улгурган ҳам. Бунинг учун у 30 миллион долларлик 2 тонна наркотик маҳсулотини сотган. Бундан ташқари махсус махфий базаларда ишлаш учун ядро билан шуғулланувчи олимлар халқаро командасини тузган. Бин Ладен уларнинг олдига ҳарбий каллакларни қайта ишлаш, дунёнинг ҳар қандай нуқтасига ҳужум қила оладиган, кўчиб юрувчи ядро зарядларига айлантириш вазифасини қўйган.

Жаҳоннинг биринчи террористи деб эълон қилинган Усама Бин Ладенни олиб кўрайлик. Филиппин махсус хизматининг маълумотларига кўра, дунёнинг 13 та мамлакатида Ладеннинг ўз ташкилотлари бор. Бугунги кунда унинг маблағи эвазига террорчилик ҳаракатлари молияланмоқда. Мисрда чиқадиган "Мидл Ист Таймс" газетасининг маълумотига кўра, Бин Ладен Афғонистондаги Кунар лагерини маблағ билан таъминлаган. Бу лагерда "Ал-Жиҳод" ва "Ал-Жамаа ал-Исломин" жангарилари тайёргарликдан ўтган. 1996 йили Судан шимолидаги учта лагерни маблағ билан таъминлаган.

Итар-ТАСС маълумотларига кўра, 1996 йилнинг бошларида Ладен Афғонистонда "Бадр-1" ва "Бадр-2" ҳарбий лагерларини ташкил этган.

Бешинчидан, террорчилар ҳозирги даврнинг илғор ютуқларидан, айниқса, афкор оммага таъсир этувчи ОАВдан фойдаланишни йўлга қўйди. Уларнинг интернет тизимида ўз сайтлари мавжуд, шунингдек, улар ўз газета ва журналларига эга.

ҒИРРОМ УСУЛ ЁХУД ЛАДЕННИНГ ЛАЙЧАЛАРИ

Жаҳон ОАВ ёзишича, Усама Бин Ладен Жума Наманганийга террорчилик ҳаракатларини амалга ошириш учун шахсан 20 миллион доллар маблағ берган, 1994-1995 йилларда собиқ Туркия бош вазири Тоҳир Йўлдошга Ўзбекистонда террорчилик ҳаракатларни амалга ошириш учун 100000 доллар маблағ ажратган. Германияда фаолият кўрсатаётган "Миллий кураш" тижорат ташкилоти Т.Йўлдош билан бир неча юз минг долларга тенг қурол-яроғларни сотиб олиш тўғрисида шартнома тузган. Бундан ташқари 1997 йил декабрь ойида Саудия Арабистонида яшовчи миллати уйғур бўлган Муҳаммадали Туркистоний Тоҳир Йўлдошга қурол-яроғ сотиб олиш учун 260 минг доллар берган. Бошқа манбага кўра, "Толибон" ҳаракатининг раҳбари Муҳаммад Умар 1999 йилнинг ўрталарида Т.Йўлдошнинг Афғонистонда жойлашган оиласига ва тарафкашларига 50 минг доллар маблағни ёрдам сифатида юборган.

Тарихан террорчилик сиёсий тактика бўлиб, уларнинг мақсади кимнидир музокаралар столи атрофида ўтиришга мажбур этиш эди. Бугунги кунда эса улар умуман музокарага бормайди. Масалан, улар ҳозирги кунда Кавказдан тортиб Хитойгача бўлган ҳудудда диний тартиб асосида ўз давлатларини ўрнатмоқчи. Ҳозирги кунда террорчиликнинг муҳим хусусиятларидан бири, ўз мафкуравий асосини яратишга ҳаракат қилмоқда. Бу йўлда улар диний экстремистлар билан бирлашмоқда. Ўз ғояларини, айниқса, ёшларга тиқиштирмоқда.

Терроризмнинг яна бир кўринишлари, бу — ўз ҳаракатларини маълум давлат ҳудудидан туриб, бирданига бир нечта ёки алоҳида давлатларда олиб боришда кузатилмоқда.

Кўриниб турибдики, террорчилик ҳаракатлари ўз атрофида дини, миллати, жинсидан қатъий назар, халқаро жиноятчи, экстремистик руҳдаги гуруҳ ва алоҳида шахсларни бириктириб олган. Бу усул сиёсий, ҳарбий, иқтисодий ёки дипломатик воситалар орқали эришиб бўлмайдиган ҳолларда қўлланадиган ғирром усулдир.

ТАХМИН ВА ҲАҚИҚАТ

Халқаро терроризмнинг Ўзбекистонга, Марказий Осиёга қандай хавфи бор?

Ўз тараққиёт йўлидан бораётган, жаҳон иқтисодий, сиёсий муносабатларида ўз ўрнига эга бўлаётган Ўзбекистонга нисбатан халқаро террорчилар ўзларининг ғоявий, босқинчилик, қўпорувчилик ҳаракатларини олиб бормоқда. Уларнинг асосий ҳаракати Ўзбекистондаги барқарорлик ва мавжуд тузумни бузишга қаратилгандир. Халқаро террорчиларнинг Боткендаги ва Сариосиё ва Узун туманларида олиб бораётган диверсион, қўпорувчилик ҳаракатлари шуни кўрсатдики, улар ўз атрофига диний экстремистик руҳдаги шахсларни, халқаро жиноятчиларни, наркобизнесчи ва қурол-яроғидан фойда кўрувчи халқаро террорчиларни бирлаштирган тўдадир.

Уларнинг мақсади Марказий Осиёда беқарорликни вужудга келтириш, бунинг учун терактлар, босқинчилик ҳаракатларини амалга ошириш.

Иккинчидан, Марказий Осиё ҳудудида халқаро наркобизнесчилар учун наркотрафикни яратиш. Гап шундаки, Марказий Осиё минтақаси билан чегарадош жанубий давлатларда наркотик моддалар етиштирилади. Ушбу моддаларнинг аксарияти Европа давлатларида истеъмол қилинади. Наркотик моддаларни Марказий Осиё орқали Россия ва Европадаги истеъмолчиларга етказиб бериш арзон ва қулайдир. БМТ маълумотларига кўра, жаҳонда гиёҳванд опиумнинг 75 фоизи Афғонистонда етиштирилмоқда. Унинг 90 фоизи бевосита Европада тарқатилмоқда.

Учинчидан, халқаро қурол-яроғ бизнеси билан шуғулланувчилар Марказий Осиё ҳудудида зиддият бўлиб туришидан манфаатдор. Чунки, террорчилар хуфия бозорлардан сотиб оладиган қурол-яроғлардан фойдаланади. Масалан, ҳозирги кунда Сариосиё ва Узун туманларида, Боткендаги қўпорувчилик ҳаракатларида террорчилар энг янги қуроллардан, энг янги алоқа воситаларидан фойдаланмоқда. Бу қуролларни бирон-бир расмий фирма ёки давлат уларга ҳеч қачон сотмайди.

Тўртинчидан, халқаро террорчилар Марказий Осиё ҳудудида диндорларни аҳолини давлатга ва давлат ташкилотларига қарши қўйишга ва пировардида ҳокимиятга қарши оппозиция шакллантиришга ҳаракат қилмоқда.

Бир томондан Кавказдан Хитойгача бўлган ҳудудда беқарорликни вужудга келтириш, Марказий Осиёда тартибсизликларни юзага чиқариш бўлса, иккинчи томондан, Ўзбекистон ва Россия ўртасидаги стратегик ҳамкорликка, Марказий Осиёда шаклланаётган хавфсизлик тизимига зарба бериш масаласи ҳам ётади.

Гап шундаки, геополитик жиҳатдан Марказий Осиё давлатларига, айниқса, Ўзбекистонга нисбатан ўз таъсирини ўтказишга, уни ўз танлаган йўлидан қайтаришга ҳаракат қилаётган кучлар мавжуд. Ҳудудда беқарорлик бўлиши уларнинг манфаатига жуда ҳам мос келади.

Ўз мустақил йўлини танлаб олган ҳар қандай озод жамиятнинг бирдан-бир эзгу орзуси тинч тараққиёт бўлади. Террорчилик ҳаракати эса ана шу соғлом ва инсоний орзуга панд бериш учун энг тубан пасткашликдан ҳам қайтмайди. Шу боисдан ҳам террорчиликни тараққиётга узилган ўқ, тараққиёт кўксига урилган ханжар дея баҳолаш мумкин.

ҚАМОҚХОНАДА

Тўлқин ҒОЗИЕВ:

"АДОЛАТЛИ ЖАВОБ ИЗЛАЙМАН"

Муҳаббат йўқолса, жаҳолат пайдо бўлади

Кузатувчи бир даста хат билан баракка кириб келганда ҳазин куйланаётган украин қўшиғи ҳам тинди. Мен ҳам сўзимни келган жойида тўхтатдим. У бизни кўп куттирмади. Кўз қири билан ким нима қилаётганини назардан ўтказаркан, ҳаммаси жойида эканидан хотиржам бўлгач, эълон қилди: "Бошлиғимиз тартибга риоя этаётганингиз ва йиллик режани уддалаганингиз учун охирги ҳафтада почтадан келган ҳамма хатларни беришга қарор қилди" дея бир чеккадан хат эгаларининг исм-фамилиясини айтиб чақира бошлади. Энг азобли ва сабрсиз онлар бошланди: "Менга хат бормикин, йўқмикин?". Сукунатда бу ерда ўтирганларга ҳатто юрак уришларидан тортиб, қилт этган товушгача эшитилар, ҳар ким хат кутар эди. У хат хурсандчилик келтирадими, хафачиликми, ишқилиб Ватандан, уйдан хабар бўлса бўлди эди. Кимдан бўлишидан қатъий назар, онаси ё фарзандиданми, бахтсиз хотиниданми, унутилаёзган дўстиданми, ҳурмат қилган-қилмаган одамиданми — барибир эди. Хат бўлса бўлди эди. Бу хатда сени урушишлари мумкин, мақташлари мумкин, аммо булар биз учун фарқсиз эди. Нима ёзилишидан қатъий назар, шу хатнинг борлиги учун қувонасан. Негаки, сенга келган ҳар қандай хат ўтган умрингни ёдга солади. Гарчи у умринг ўша онлар аччиқ туюлган бўлса ҳам, энди у ширин тушдек эсланади. Негаки, ҳар бир киши бу ерда ўзининг ўтган ҳаёти билан яшайди. Бугун эса унинг ҳаётида мазмун йўқ. Ҳар доимгидек кун чиқаверади, ботаверади, сен ҳам 20-30 йил аввалгидек аҳмоқона тушлар кўрасан. Фарқ шундаки, бугун сен озод эмассан. Бугун сенинг ихтиёринг ўзингда эмас. Эрксизликда сен ўзингни хўрланган, ёлғиз ҳис қиласан, кўз олдингда бўшлиқ, сароб ҳукмрон. Туғишганларинг, қадрдон-қимматдонларинг, яқин-узоқларингни ҳис этолмайсан. Атрофингда ўзинг каби бахтсизлар. Ана шунинг учун ҳар бир хат сен учун қадрдон мужда.

Кузатувчи менинг фамилиямни ўқиди ва бирданига уч хатни қўлимга тутқазди. Онамдан, синглимдан ва сендан.

О, оналар, бахтсиз оналар! Сиз қандай бир улуғ зотсизки, ўз ёшлигингизни, соғлиқ ва борлиғингизни фарзандларингизга бахш этасизу, аммо улар сизнинг қадрингизга етмайдилар. Сиз гарчи мактубингизда севимли болам, сени жуда яхши кўраман, деган сўзларни ишлатмасангиз ҳам, аммо ёзганларингизнинг бошидан охиригача сиздаги маъсумлик, сиздаги ғамхўрлик ва меҳрингиз тафтини ҳис этиб тураман. Ким қайси юртдан хат олмасин, агар у она мактуби бўлса, бу фақат шодлик келтиради. Онажонимдан келган хатни ўқир эканман, мени майин ҳиссиётлар чулғаб олади. У сўзларининг маъсумлиги билан, эркалашлари билан мени руҳан осмону фалакка кўтаради. Энди мен ғурурлана бошлайман. Гарчи бу ерда жиноятчи деган тавқи лаънатни бўйнимга илган бўлсалар ҳам, мен онажоним олдида аввал қандай бўлсам, ҳозир ҳам шундай севимли ўғил бўлиб қолавераман.

О, сингилжонларим, маъсума, беозор меҳрибонларим! Отаси, онаси тирик бўлиб, ўсмир ёшидаёқ болалар уйига топширилган фаришталарим! Ота ўрнини босолмадим, ака бўлиб мен нотавон сизларни бағримда олиб қололмадим, деган армон отлиғ юк босади бағримни. Сингилжонлар мактуби дилгир қалбимга малҳамдек сизиб, қотган дийдаларимга ёш чиқаради. Жисму жонимга юмшоқлик кириб боради.

Сендан келган мактубни олар эканман, бармоқларим қалтираётганини сезаман. Икки варақ қоғозни очиб ўқирканман, тинч, соғ-саломат юрганлигингни билиб кўнглим жойига тушади. Хотиржам тортаман. Мактубингни бир бор ўқийман, икки бор ўқийман ва ниҳоят хатдаги аччиқ-тизиқ гаплар моҳиятига етиб таъбим хиралаша бошлайди. Ёнимдагилар авзойим ўзгарганини сезиб сўрайдилар: "Нима бўлди, бирор нохушлик ҳақида ёзишибдими?" Мен дарҳол уларга сўз топиб беролмадим. Бироқ ҳамхоналаримга иккимизнинг танишув тарихимиз, ажойиб тақдиримиз ҳақида сўзлаб беришга жазм этдим. Сўнг уларга хатингни ўқиб бердим. "Худо жазоингни берди" деган жойга келганда, ўтирганлар ҳайқириб юбордилар. Кимдир Навоийнинг ушбу мисраларини ўқий кетди:

Поклар жони бўлур озурда тазвир ашкидин,
Кўзгу рухсори нечукким, занг тутқай нам била.
Ростлар кўнглини айлар тийра нодон ёвадин,
Шаъмни ул навким жоҳил ўчургай дам била.

Кўпчилик мени тинчлантиришга ҳаракат қилар, мактубинг борасида ҳатто баҳслашишар эди. Бир руҳоний ғазаб билан: "Бу аёл иймонсиз, ноқисулақл экан. Тутқундаги эрига шундай дейишга қандай жазм этди?!", дея ўрнидан туриб кетди.

Аммо улар қаттиқ янглишдилар. Сен иймонли ва олийҳиммат аёлсан. Фақат сен ҳеч нарсани ўйламай, ҳеч нарсага эътибор қилмай ёзгансан. Сендаги алам-аччиқ ақлингдан устун келган дақиқаларда шу сўзларни ёзгансан. Шундай эмасми? Мен биламанки, муҳаббат йўқолган жойда жаҳолат пайдо бўлади. Бу яхши эмас. Аммо мен сени кечираман. Орамизда сенинг юртдошларинг кўпчиликни ташкил қилади. Улар орасида айбдорлар ҳам, айбсизлар ҳам, олижаноб ва камтар-камсуқум кишилар ҳам бор. Уларда ҳам ҳаёт бор. Унутмагилки, худо бандасига жазосини у дунёда беради. Бу ердаги ёвузликлар бандасига хос.

Мана, янги йил ҳам кириб келди ва биз уни кутиб оларканмиз, бу йил бизга яна нималар олиб келишини билмаган ҳолда қувонамиз. Биз маҳбуслар учун ҳар ҳолда яхшилик олиб келишига умид қиламиз. Ҳа, бизнинг дилимиз ишонч, умид, муҳаббат билан тўлиқ. Бир-биримизни табриклаймиз, эзгуликлар тилаймиз, стол атрофида тўпланиб, меҳмоннавозлик қилар эканмиз, шовқин-суронлардан бир-биримизни эшитмаймиз ҳам.

Кўнгилдаги эрк қуши ёниб турган чироқ пилигидек лип-лип этиб парвозга шайланади. Бора-бора нажот йўқлигига ишонгач яна попуги пасайиб ўз қафасига қайтади, яна оламни қоронғулик, сукунат босади. Бир неча дақиқалардан сўнг ҳамма гап-сўзлар тинади, ҳар ким ўз хаёли оғушига берилади.

Яқинларимни эслар эканман, чўнг сукунат бағримни эзади. Фикрларим айланиб, сенга келиб тақалаверади. Сен билан ўтган бахтли онларни ёдга оларканман, "худо жазоингни берди" деган таънали гапинг кўнглимга ханжардек санчилади ва мен унга адолатли жавоб излай бошлайман...

Қутби НОСИР қизи тайёрлади

(Давоми. Боши ўтган сонда)

ҚИСҚА ВА ҚИСҚА

ЖУРНАЛИСТЛАР ИШ ТАШЛАШДИ

Тожикистонда Тоғли Бадахшон вилояти журналистлари иш ташлаш қилишмоқда. Мазкур вилоятдаги ижтимоий-сиёсий вазиятга бағишланган бир қатор кўрсатувлар эфирга узатилгандан сўнг вилоят телерадиоқўмитаси раиси Шамсиддин Ўрмонбеков ишдан кетиш тўғрисида ариза ёзишга мажбур бўлди. Ариза вилоят раҳбариятининг тазйиқи билан ёзилди. Шундан сўнг Тоғли Бадахшон автоном вилояти телерадиоқўмитасининг барча ходимлари узоқ муддатли иш ташлаш тўғрисида баёнот бердилар.

ГУРБАНСОЛТАН ЭДЖЕ — ПРЕЗИДЕНТНИНГ ВОЛИДАСИ

Туркманистон Президенти Сапармурот Ниёзов "Овадан" — хотин-қизлар журналини "Гурбансолтан Эдже" деб ўзгартиришга фармойиш берди. Туркманистон Президенти волидасининг исми айнан шундай бўлган. Мамлакат давлат телевидениеси бу иш кўплаб муштарийларнинг илтимосига биноан шундай қайта номлангани тўғрисида баёнот берган. Шунингдек, бу "буюк мустақил Туркманистон эришаётган ютуқларни санъатда самарали акс эттириш" мақсадига ва нашрда аёллар шаънини яхшироқ акс эттиришга хизмат қилиши керак. Ойлик газетанинг ҳажми 6 саҳифага етиши лозим.

Нашр аввал "Совет Туркманистони аёллари" деб, сўнг "Меҳнаткаш аёл" ва "Овадан" номи билан аталган.

СОЛИҚЛАР БЕКОР ҚИЛИНДИ

Россияда ОАВ муддатсиз ва кузгача НДС тўловларидан озод қилиндилар. Давлат Думаси депутатлари солиқ кодексидаги қўшилган маблағлардан олинадиган солиқни оммавий ахборот воситалари учун бекор қилиш тўғрисидаги тузатишни маъқулладилар. НДС бўйича имтиёзлар ОАВ учун амалдаги солиқ қонунчилигида назарда тутилган ва у 2002 йилнинг 1 январидан бошлаб ўз кучини йўқотиши керак.

Бу рад қилинган тақдирда газета ва журналлар 50 фоизга қимматлашиб кетган бўлар эди, деб хабар беради РТР. Депутатлар ОАВ учун имтиёз тўғрисидаги солиқ кодексига киритилган тузатишда унинг амал қилиш муддатини кўрсатмадилар. Имтиёзнинг амал қилиш муддати депутатлар томонидан кузда бўладиган йиғилишда, алоҳида ҳужжат меъёрлари билан белгилаб берилади.

Интерньюс-Ўзбекистон "Хабарнома"си асосида Иномиддин ИМОМОВ тайёрлади

ЗАМЗАМНИНГ ХОСИЯТЛАРИ

Пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи васаллам муборак замзам сувининг сифатларини баён қилиб, "замзам суви баракатлик ва муборакдур" дедилар.

ЗАМЗАМ СУВИ:

— Инсон аъзосида пайдо бўлган ҳароратни йўқ қилади;

— бош айланишига, қайт қилишга моне бўлади;

— қабзият (ич қотиши, ичнинг яхши юришмаслиги)га наф беради;

— сув тўпланадиган — истиқо хасталиги учун фойдалидир;

— Айниқса, ични сурувчи, енгиллаштирувчи, ичаклар ва меъдани тозалайдиган доридан кейин ичилса, натижа яхши бўлади;

— инсон аъзосидаги зарарли ёғ моддаларини бартараф этади;

— бўғим хасталигига шифо бўлади;

— ҳибсул-бавл (сийдик тутилган)га фойдалидир;

— санчиқ ва юрак буруқ дардига манфаати кўп;

— буйракдаги қум парчаларини майда-майда қилади;

— қонни тоза ва мусаффо қилиб, табиий ҳароратни мўътадиллаштиради;

— нафас олишни осонлаштириб, таомни ҳазм қилишга ёрдам беради;

— ичак ва қориндаги давомли оғриқнинг давоси сифатида қўлланилади;

— ич ўтиши, қусиш, юқумли касалликларни даф қилишга фойдали неъматлардандир;

— зарарли нарсаларнинг бадандан йўқолишига таъсир этади;

— таомлардаги ва кўмир исидан пайдо бўлган заҳарни тезда йўқ қилиб, аъзоларни қувватли қилади;

— кишини семиртиради. Сийдик тўхташ йўлига даво бўлиб, сийдик йўлларидаги қумларни парчалайди;

— офтоб ўтиш, иссиқ шамол таъсирларини йўқ қилади;

— бадандаги лоҳаслик, заифлик, озғинлик, сустлик, оғир меҳнатдан кейинги чарчоқни кетказади. Терлатиб, аъзолардаги буғларни ташқарига ҳайдайди;

— тери касалликларига фойда қилади. Масалан, темиратки, экзема, терининг ҳамиша сувланиб туриши, кўчиб кетиши ва яраларга фойдалидир.

Мутахассисларнинг ва улуғ табибларнинг наздида муборак замзам сувида мутлақо микроб бўлмаслиги, у ҳар қандай қурт-қумурсқадан узоқда бўлишлиги ҳам аниқланган. Шунингдек, олимлар замзам сувининг таркибида инсон саломатлиги учун муҳим бўлган бошқа моддалар борлигини ҳам исбот этишяпти.

"Замзам ва унинг тарихи" асосида тайёрланди.

ҲУРРИЯТ МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА
Ўзингни англаб ет!
23-29 август 34-(187)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 18.00
Буюртма — Г - 645

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

(Давоми)

МЕНИ ТАНИЙСАНМИ, КИММАН?

Ёш томошабинлар театри биноси ёнида Пушкин (ҳозирги Абдулла Қодирий) боғига кираверишдаги катта дарвоза олдидаги катта тут дарахти остида чойхона бўлар эди. Бу ерда ҳам ўша вақтдаги ёш шоир ва санъаткорлар тез-тез учрашиб турар эдилар. Кунлардан бир куни дўстлар суҳбатини қўмсаб, чойхона томон ўтувдим, Ғафур ака, яна икки киши, бири — санъат ва шеърият ишқибози Шоасқар Тамкин, билан ўтиришган экан, ўзимни четга олишга улгурмадим, саломлашишга тўғри келди. Ғафур акага салом бериб кўришар эканман, Ғафур ака:

— Ўтир, сен мени танийсанми, отимни этиб салом бердинг, исмим Ғафурлигини қаердан биласан? — деди.

Гапни Шоасқар Тамкин бўлиб:

— Машҳури олам, шоир Ғафур Ғулом эканлигингизни билмайдиган одам борми?!

— Жим ўтир, ман сандан сўравотганим йўқ.

Ғафур ака яна менга қараб:

— Мен кимман?

— ...

— Нега индамайсан, танисанг керакки, исмимни этиб кўришдинг. Кимман, дурадгорми, кассобми, докторми, артист ё масхарабозми?

Оғир бир ҳолатга тушиб қолдим.

— Шоир Ғафур Ғулом бўласиз, демоқчисану, нимадандир хижолат қиляпсан. Ҳа, майли. Хўш, менинг шоир эканлигимни тан оласанми, исбот этоласанми? Шеърларимни ўқиганмисан, қайси шеърларимни биласан?

Бироз ўйланиб турдим-да, паст овозда:

— "Туркcиб йўлларида", "Яловбардорликка", "Икки васиқа", "Тўй", "Бир Ватаннинг ўғлиманки", "Кузатиш", "Соғиниш", "Сен етим эмассан", "Мен яҳудий...", — дея санаб кетдим.

Ғафур ака:

— Бўлди, тўхта, мен сендан шеърларимни номма-ном санагин демадим. Шеърларимни ўқиганмисан, ўқиган бўлсанг, айт-чи?

Ҳар тугул мактабда ўқиб юрганимизда, адабиёт тўгарагида қатнашиб бир неча шеърларини ёд олган эканман, асқотди. "Турксиб йўлларида", "Яловбардорликка", "Соғиниш", "Сен етим эмассан..." шеърларидан эсимда қолган парчаларни ёддан айтиб бердим. Диққат билан эшитиб турган Ғафур ака: "Нега "Мен яҳудийман"дан ўқимадинг, бу шеърни дунё халқлари ёддан билади-ку, сен...", — дея жеркигандай бўлдилар.

— Мен яҳудийман, менинг кимлигимни катта бувингдан сўра, — деб айтворувдим, Ғафур ака:

— Қойил, жавобни бопладинг, сен бола... Сен радиода ишлайсан-а, мени эритдинг... Эсимда, илгари ҳам диққатим ошиб турганда бир-икки бор менга рўпара келгансан, сени койиб ғубордан чиққанман, эслайсанми?

Ғафур акага ҳадди сиғадиган Шоасқар Тамкин:

— Ўтираверасизми энди, мени эритдинг, дедингиз, эрисангиз эринг-да, ахир?! — деди тезлаб.

— Туринглар, қани, кетдик, — дедилар Ғафур ака ўша заҳоти.

Ҳозирги "Гулистон" ресторани ўрнида жойлашган торгина, бежирим ошхонага бориб ўтирдик. Ишора бўлди шекилли, буфетчи бола учта пиёлада "сув" келтириб, қўйиб кетди.

Ғафур ака "газагини олмайсанми?" деб Тамкинга қарадилар.

Тамкин:

— "Сув"ини ким олган бўлса, "газаг"ини ҳам олади-да, — деди.

Ғафур ака:

— Ана, бор, "сув"ини сен олган бўлақол, қутулдимми?!

"Пиёла"ларни қўлга олувдик ҳамки, Ғафур ака мендан: "Ёшинг нечада?!" деб сўраб қолдилар. "20-йилда туғилганман", дедим.

— Ман сандан нечанчи йилда туғилгансан, деб сўравотганим йўқ!

Тамкин:

— 20-йилда туғилган бўлса, 30 ёшга кирган бўлади-да...

— Сен даллоллик қилма, бола! — деб жеркидилар Ғафур ака.

Сўнгра Ғафур ака менга тикилиб: "Саволга тўғри жавоб беришни ўрган, бунақа ўйин қилма", дедилар-да, "сув"ни кўтаришга рухсат бердилар.

Кейин бир латифа айтиб кулдирдилар-да, тўсатдан жиддий тортиб: "Яна бир шеър ўқисангчи", дедилар. Мен ўйланиб туриб: "Зўр карвон йўлида етим бўтадек, интизор кўзларда ҳалқа-ҳалқа ёш..." деб бошловдим, Ғафур ака: "Мени йиғлатма, билсанг бошқасини ўқи", дедилар. "Сув" бироз илҳом берди, шекилли, илгарироқ айтишга уялиброқ турганим шеърни, яъни "Гўзаллик қизларда, у қаро кўзларда, деганлар янглишар, гўзаллик ишлайиш, манглайни терлатиш" дея бошловдим, Ғафур ака: "Нима дединг? — ўзлари такрорлаб, — Гўзаллик қизларда, у қаро кўзларда, деганлар янглишар... Бекор айтибди, ўша шоиринг!" — деб қаршиларида ўтирган Тамкинга: "Тўғрими?" дея қарадилар ва менга узоқ тикилиб:

— Талтайиб кетяпсизми, дейман, Бурҳонбой, туринг, иззатингиз битди, ров, тўғри уйингизга равона бўлинг... Ҳали мақтаниб ҳам юрарсиз, Ғафур Ғулом билан улфатчилик қилдим, деб, буни мен эшитмай!

Мен "Хўб бўлади!" ишорасини қилиб, зинапоядан аста қадам ташлаб, жўнадим. Кетаётиб мен Ғафур аканинг "талтайиб кетяпсизми", "иззатингиз битди, ров" сўзларини эслаб, "қовун туширдик, шекилли", дейман ўзимча. Тасодифан эсимга келдики, "Гўзаллик..."-нинг ўрнига "Азиз умримизнинг азиз онлари"ни ўқимаганимга афсусландим. Қайтиб боргим келди-ю, энди кеч, "иззатим битган" эди. Шу армон бўлиб қолди.

Бурҳон ЗИЁЕВ

ЎЗИМНИКИ ЎЗИНГИЗ

Бошингизда япон рўмол,
Эътиборни тортади.
Сирғалар эрони тилло,
Ҳаваслари ортади.
Эгнингизда яшил сари,
Матоси Ҳиндистондан.
Зарҳал ёзувли араби,
Ва ёки Покистондан.
Фарангларнинг ич кўйлаги,
Гавдага мос эшилар.
Чех туфлиси пошнасидан,
Юрак-бағрим тешилар.
Кийганингиз чет элники,
Дил ёқар ҳар сўзингиз.
Яратганга шукр қилай,
Ўзимники ўзингиз.

Ҳайитбой ЭРГАШЕВ
Наманган вилояти Поп тумани, Тепақўрғон қишлоғи

ИККИНЧИ ҒАФУР ҒУЛОМ

Ҳамкасблар Анвар акани тез-тез эслаб туришади. Йўқ, атайин эмас, кундалик югур-югур беҳаловатликлар орасида нима кўп — битмайдиган иш кўп, асаббузарлик кўп. Ана шундай дақиқаларда хотирада "ялт" этиб Анвар аканинг сиймоси пайдо бўлади, беихтиёр жилмайиб, "шундай пайтларда Анвар Эшонов бундай гап топарди" деб хотирага берилишади. Ташвиш аримаса-да, кайфият кўтарилади.

Дарвоқе, раҳматли Анвар ака ҳаётда шундай инсон эди. Давраларда у киши ҳеч кимга сўз бермас эди, унча-бунча сўзамолларимиз ҳам Анвар ака бор жойда гапдонликдан тийилар эди. Энг нодир, энг кутилмаган иборау таърифлар Анвар акадан чиқар эди. "Иккинчи Ғафур Ғулом" деганлар Анвар Эшонов шеърларидаги фавқулодда ўзбекона қуйма сатрларни назарда тутишар эди.

Алиназар Эгамназаров қаламкаш дўсти хотираларини йиғиб китобча чиқарибди. Ундаги лавҳалар ғоятда бағри кенг ва топқир журналист, нодир шоир Анвар Эшонов сиймосини кўз ўнгингизда яққол гавдалантиради. Ўқийсиз, жилмаясиз ва беғубор ҳамкасбимиз номини яна бир бор ёд этасиз...

Алиназар Эгамназаров
ҚУВНОҚ МУХБИРНИНГ САРГУЗАШТЛАРИ

ТЎРТИНЧИ БЕТ "ТАШВИШИ"

Марҳум ёзувчи ва журналист Ҳабиб Нўъмон: "Журналистни қалам ҳақи қаритади", дерди. Бу тўғри гап. Аксарият қаламкашлар катта бўлмаган маошларига қўшимча чойчақа топишни мақсад қилиб ҳамиша изланадилар, нималардир ёзадилар. Мақола ёки очерк ёзишнинг ўзи бир машаққат, уни эълон қилдириш яна бир машаққат. Наинки, тайёр ижод маҳсулингизга таҳририят раҳбарлари имзо чекиб, босишга рухсат беришгани билан газета саҳифалари бошқа муҳимроқ материаллар билан банд бўлиб, ҳафталаб, ҳатто ойлаб чиқмай, туриб қолиши мумкин.

"Сирдарё ҳақиқати"да Анвар ака билан ишлаган пайтимизда биргаликда бир мақола ёзган эдик. Бу мақола анча вақтгача эълон қилинмади. Охири иккимиз масъул котиб олдига кириб илтимос қилдик.

— Мақолангизни навбатдаги сонга қўйиб юборишга ҳаракат қиламан, — деди Кабир Шукурович, — тўртинчи бетда жой бўлади, фақат яна бирон-бир расмий хабар келиб қолмаса...

Биз масъул котибга раҳмат айтиб равоққа чиқдик. Иккимизнинг хаёлимизда ҳам ишқилиб тўртинчи бетга бирон-бир расмий хабар келиб қолмасину, мақоламиз эртанги сонда кетсин, деган фикр бор эди.

Бир маҳал катта кўчада мотам садолари янграб, бир марҳумни олиб ўтиб қолишди. Устига тобут ортилган, секин-секин юриб бораётган автомашина олдида гулчамбар кўтариб бораётганлар ҳам, автомашина ортидан эргашганлар ҳам кўп эди. Шубҳасиз, марҳум ҳурматли одам эди.

Биз равоқдаги деразадан бу манзарани кузатганча хаёл суриб қолдик. Сукунатни Анвар ака буздилар:

— Буёғи қандай бўлди, Алиназар?

— Нега ундай деяпсиз?

Анвар ака тобутни имлаб кўрсатдилар:

— Гўринг нурга тўлгур тўртинчи бетда чиқадиганга ўхшайди-ку!

Мен юзимни терс ўгириб шарақлаб кулиб юбордим.

ҚИЙИН ТОПШИРИҚ

Бир йили Анвар ака меҳнат таътилини Қора денгиз бўйида — Пицундадаги Ёзувчилар дам олиш уйида ўтказган. Ўшанда таниқли адабиётшунос олим, профессор Лазиз Қаюмов ҳам ўша ерда экан. Бу киши у ерга таниқли афғон шоири Сулаймон Лойиққа ҳамроҳ бўлиб борган эканлар.

Бир кун Лазиз Пўлатович Анвар акани ҳузурига чақириб:

— Анвар, сенга бир илтимосим бор, — дебдилар.

— Марҳамат!

— Афғон ҳамкасбимиз меҳмондўстлигимизни бир кўрсин, шуни сен ташкил этсанг девдим.

— Жуда яхши! Нима қилай?

Лазиз Пўлатович чўнтагидан юз сўм чиқариб берибди.

— Мана бу менинг улушим. Ҳозир бу ерда Ойбекнинг ўғли — Бек Тошмуҳамедов, қозоқ ёзувчиси Анвар Олимжонов, тожик ёзувчиси Юсуф Акобиров ва бошқа ўрта осиёлик ҳамкасбларимиз ҳам дам олишяпти. Ўшалардан ҳам пул олгин, етмаганига ўзинг қўшгин-да, жой топиб, абхазлардан бир қўй сотиб олиб сўйиб, ўзбекча дастурхон ёзгин. Косагул ўзинг бўласан...

— Хўп бўлади, домла!

Орадан икки кун ўтгач, Лазиз Пўлатович Анвар акани учратиб сўрабди:

— Топшириғим нима бўлди?

— Бўляпти.

— Кимлар пул берди?

— Ҳамзанинг ўғли берди, Ойбекнинг ўғли берди, Абайнинг ўғли берди, Садриддин Айнийнинг ўғлидан ҳали сўраганим йўқ.

— Нега?

— Асл ота ўғил бўлса пул бермасов, деб турибман?!

Ташриф

Обид АСОМОВ: "БАЪЗИДА МАШҲУРЛИГИМ ПАНД БЕРАДИ"

Суҳбатдошимиз — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, кулги устаси Обид Асомов. У 1963 йил октябрда Тошкентда туғилган. Оилали, уч қиз ва бир ўғилнинг севимли отаси. Спортнинг футбол, бильярд, шахмат турларига қизиқади. Энг севимли машғулоти тўти боқиш ва расм чизиш. Бўш вақтларида кўпроқ ухлайди.

— Обид ака, қизиқчи бўлишингизга сабаб нима деб ўйлайсиз: муҳитми ёки Оллоҳ берган туғма истеъдодми?

— Қизиқчи бўлишимга сабаб Оллоҳ берган туғма истеъдод бўлса керак. Нега деганда, инсонга Оллоҳ томонидан истеъдод берилмаса, унга юқтирмаса санъаткор ёки кулги устаси бўлиш жуда қийин.

— Халқимизда: "Кулгу одамни ёшартиради" деган нақл бор. Сизнинг фикрингизча ҳам шундайми?

— Ёшартириш-ёшартирмаслигидан хабарим йўғ-у, лекин инсон тушкунликка тушиб қолганда, ҳаётдан сиқилиб, кўнгли оғриган бир пайтда мириқиб кулса, ҳаммаси ортда қолади. Дунёда кулмайдиган инсоннинг ўзи йўқ. Кулгисиз ҳаёт — ҳаёт эмас.

— Қизиқчилик касби ҳам жуда машаққатли бўлса керак?

— Дунёда осон касбнинг ўзи йўқ. Танганинг икки тарафи; ойнинг ўн беши ёруғ, ўн беши қоронғи бўлганидек, ҳар бир касбнинг ўзига яраша машаққати ва роҳати бўлади. Қизиқчилик қилиш учун инсон жуда жиддий бўлиши керак. Саҳнага чиқадиган 15 дақиқалик монолог учун баъзан уч ой, ҳатто тўрт ойлаб изланамиз. Қизиқчилик санъатида мазмунли, лўнда, аниқ гап топиб гапириш керак.

— "Мирзо", "Мўтти" каби қизиқчилик театрларига муносабатингиз?

— Қисқа қилиб айтадиган бўлсам, муносабатим жуда яхши. Авваллари бизнинг "Кўзгу" театр студияси бўларди. Унда 5 киши: устозимиз Тўхтамурод Азизов, Мирзабек Холмедов, Ботирбек Муҳаммадхўжаев ва Обид, Собит Асомовлар эди. Кейинчалик "Обид А миниатюралар театри"ни туздик. Орадан 2-3 йил ўтгач, "Мирзо", "Мўтти" каби қизиқчилик театрлари фаолият кўрсата бошлади. Албатта, ҳар бир гуруҳнинг ўзига хос, такрорланмас санъати бор, ўзига яраша изланиши бор. Улар қанча кўп бўлса, рақобат пайдо бўлади. Рақобат бор жойда ўсиш бўлади. Яна бир бора қайтариб ўтаман. Уларнинг кўпайгани — кулги санъатимиз равнақига фойда.

— Қизиқчилигингизга оилангиз ва рафиқангизнинг муносабатлари қандай?

— Муносабатлари ёмон эмас. Бу менинг касбим. Гоҳида оила аъзоларим мендан ранжиб туришади. Чунки кўпроқ сафарларда, байрамларда, эл-юртнинг яхши кунларида, хизматида бўламан. Оилам билан бирга дам ололмайман. Чунки "Байрам — санъаткор учун иш". Байрамларга келсак, фарзандларимни сайилгоҳларга олиб бориб айлантира олмайман. Шу сабабли ўзлари чиқиб айланиб келишади. Албатта, мени тушунишади. Туғилган кунларда ҳам телефон орқали табриклаш у ёқда турсин-у, янги йилни ҳам уйда, оилам даврасида кутиш насиб этмай қолади. Шундай вазиятларда машҳурлигим панд бериб қўяди.

— Кимларни ўзингизга устоз деб биласиз?

— Юқорида айтиб ўтганимдек, шахсан тепамда ўтириб менга устозлик қилишмаган бўлса ҳам, мен марҳум Сойиб Хўжаев, Муҳиддин Дарвешев, Ҳасан Йўлдошев, шунингдек, Эргаш Каримов, Тўхтамурод Азизов, Мирзабек Холмедов ва акам Собит Асомовларни ўзимга устоз деб биламан. Шогирд масаласига келсак, албатта шогирд бўлиши керак. Ҳар бир соҳанинг давомчиси бўлади. Менинг санъатим қачонлардир ўз поёнига етади. Шу сабабли менга шогирд бўлган Шукуржон Исроилов, Ўткир Муҳаммадхўжаев (гарчи Ботир Муҳаммадхўжаевнинг укаси бўлса ҳам) ларни ўзимнинг шогирдларим деб ҳисоблайман. Баъзи бир шогирд деб ҳисоблаганларим касбни эплай олмади. Янада аниқроқ қилиб айтадиган бўлсам, машҳурликнинг оғир юкини кўтара олмай санъатдан, мендан йироқлашиб кетишди. Шогирд танлашда адашмаслик керак. Менинг фикримча, шогирдни устоз танламайди, шогирд устозни танлайди.

— Ўзингизни юксак чўққидаги санъаткор деб биласизми?

— Йўқ. Менинг назаримда, инсон юксак чўққига етдим, ҳамма нарсам, обрў-эътиборим, уй-ҳовлим, машинам бор деган куни жисмонан бўлмаса ҳам руҳан ўлган ҳисобланади. Шахсан мен мўлжалланган чўққига етишим учун икки нарсадан қўрқаман, бири жисмоний куч бўлса, бири — умрим. Тақдири азал деган нақл бор. Ўз олдимга қўйган режаларимни амалга оширишда умрим тугаб қолишидан қўрқаман. Агар ўйлаган режаларим амалга ошса, дунёда мендан бахтлироқ инсон бўлмайди.

— Обид ака, атрофингиздаги санъаткорларга муносабатингизни билмоқчи эдим.

— Санъаткорларга бўлган муносабатим жуда ҳам аъло ва ўз навбатида уларнинг менга бўлган муносабатлари ҳам шу даражада деб ўйлайман. Душманларим йўқ. Барча билан бир хил муомаладаман. Лекин менинг фикрим, санъаткорларнинг биринчи ўринда турадигани йўқ. Юлдузлар кўп. Лекин ҳар бир юлдузнинг ўзига яраша порлаши бор. Спортда маълум бир белгиланган масофани кесиб ўтиб, биринчи бўлиш мумкин. Санъатда эса белгиланган чегара бўлмайди. Мисол учун, 7 дақиқалик қўшиқ танилиб кетмасдан 2 дақиқалик қўшиқ танилиб кетиши мумкин. Шунинг учун бу масала санъаткорларнинг ўзига боғлиқ. Мен ҳам санъаткорларни кучли ёки кучсиз деб ажрата олмайман. Лекин машҳур бўлиб кетган санъаткорларнинг баъзиларидан хафа бўламан. Гоҳида улар машҳурлик юкини кўтара олмай гердайиб кетади. Юриш-туриши, салом-алиги, муомаласи ўзгаради. Бир нарсани биламанки, тез порлаган юлдуз тез сўнади.

— Обид ака, ҳар бир инсон қизиқ воқеаларга дуч келиб туради. Фаолиятингиз мобайнидаги дуч келган қизиқ воқеалардан айтиб берсангиз.

— Албатта, қизиқ воқеалар жуда кўп учраб туради. Яқинда Таиланднинг Бангкок деган шаҳарига бордим.

Бир куни соат 3 ларда таксига ўтирдим. Одатдагидек, ҳайдовчи: "Қаердансан?" — деб сўради. "Ўзбекистонданман", десам, "Ҳа-ҳа, биламан", деб, пули турадиган жойдан ўзимизнинг 100 сўмликни чиқарди. "Шуми Ўзбекистон?" — деб сўради. "Ҳа, шу Ўзбекистоннинг пули", дедим. Билдимки, ярим тунда қайсидир ўзбек йўловчиси таксичига уларнинг 100 бати ўрнига ўзимизнинг 100 сўм пулимизни бериб кетибди. Манзилга боргач, 100 бат берсам, текшириб оляпти. "Эй, ака, у бошқа ўзбек, мен бошқасиман", деб машинадан тушиб қолдим. Ўшанда кечаси билан ухламасдан роса кулиб чиққанман.

— Обид ака, кечирасизу, бўйингиз ижодингизга халақит бермайдими?

— Асло, бўйимни Оллоҳ берган. Оллоҳга шукр қилиб яшаш керак. Касбимга фойдали томони жуда кўп. Клипларга таклиф қилишади. Ундан ташқари чет эл сафарларида, гастролларда бўлганимда эслаб қолиш осон бўлади. Яқинда Ҳиндистон киноижодкорлари билан (Шоҳруҳ хон, Амитабх Баччан) бир столда ўтирдиқ. Шунда ҳинд киноижодкорларидан "Ўзбек киноижодкорлари ичидан қайси бири сўз устаси", деб сўралганда, бир қарашнинг ўзида улар мени кўрсатишди. Мен бундан мамнунман. Яна бир мақолга амал қиламан. "Кичкина деманг бизни, кўтариб урамиз сизни". Агар инсон яратиш менинг қўлимда бўлганда эди, мен ўзимни 3 метр қилиб яратган бўлардим. Бир кам дунё дейдилар. Балки, бўйимни паст қилиб, истеъдоддан юқтиргандир. Фақат ёшлигимда озгина хафа бўлардим, сабаби физкультура дарсида сафнинг энг охирида турардим. Нима бўлса ҳам худога шукр қилиб яшайман.

— Охирги пайтларда "Обид А" театри кўринмай қолди...

— "Обид А" театри республикамиз бўйлаб гастроль концертлар бериш билан овора. Барчага маълумки, "Обид А" театрининг "Обид Шоу"си бор, "Обид Шоу"нинг эса 15 минутлик "Транхобронхит" деб номланган сериали бор. Менинг фикримча, бир йилда бир марта концерт бериш керак. Шу сабабли шу йилнинг сентябрь ойларига **"XX аср билан кулиб хайрлашайлик"** деб номланган катта концерт бермоқчимиз. Хуллас, "Обид А" театри вилоятларда хайрия концерт бериш билан бирга катта концертга тайёргарлик кўряпти.

— Кўп серияли, халқимиз севиб (йиғлаб) томоша қиладиган "Транхобронхит" фильми дунёга келишига ким сабабчи бўлган?

— Мақтаниш эмасу, сабабчиси ўзимман. Лекин ҳозирги ҳинд киноларини унча ҳам ёқтирмайман. Аввалги "Бобби", "Жаноб 420", "Дайди", "Сангам" фильмларини эса жуда яхши кўрардим. Мактабда ўқиб юрган даврларимда "Бобби"ни ухламасдан кўрардим. Ўзиям 30-35 марта кўрган бўлсам керак.

Аслида бизнинг бу фильм ҳинд киноларининг устидан мазах қилиш эмас, балки Ўзбекистонда ҳам Ҳиндистонга ўхшаган гўзал жойлар борлигидан хабар беришдир. Нега деганда, мендан "Транхобронхит" Ҳиндистонда суратга олинганми?" деб сўрашади. Йўқ, нега энди, Ўзбекистонда олинган, деб жавоб бераман. Фильмдаги қўшиқлар ҳақиқий ҳинд фильмларидаги қўшиқлар бўлиб, биз уларни фонограмма усулида айтамиз. Сериалнинг сценарийсини ўзим ёзаман. Таржимасини ҳам ёзиб, Ҳожиакбар Нурматовга топшираман. Ниятим, "Обид Шоу"нинг охирида ҳинд киносидан парча кўрсатиш эди. Кейин қарасам, халқимизга ёқиб, 2-серияси, 3-сериялари чиқа бошлади. Мана, ҳозиргача давом этиб келмоқда. Аммо фильмнинг номи жуда ҳам ақлли ном эмас. Сериалнинг номи ҳақида роса ўйладик. Ўша даврларда "Маҳабҳорат" деган кино бўларди. "Обид Шоу" сериалининг номи ҳам худди шунга ўхшаган бўлиши керак эди. Ўшанда томоғим оғриб, дорихонага кирсам, сотувчи "Транхобронхит" деган дори олишимни тавсия қилди. Кейин қарасам, "Маҳабҳорат"га ўхшаган ном. "Э, яшаворинг-э, кеннойи! Кинога от тополмай юрувдим, энди шу номни қўяман", деб хурсанд бўлганман...

Ҳиндистонга 5 марта борганман. Гўзал жойлари жуда ҳам кўп. Бизнинг сериалимизда ҳам Ўзбекистоннинг гўзал гўшаларини кўрсатиш ғояси ётади.

— Обид ака, "Обид Шоу"даги "Сўнгги янгиликлар"дан айтиб берсангиз.

— Янгиликлардан олдин "Обид Шоу"нинг ўз вақтида эфирга чиқишига ёрдам бераётган "ЭКОЛОТ" қўшма корхонасига миннатдорчилик билдираман. "Обид Шоу"га келсак, у такрорланмас истеъдод соҳиби, режиссёримиз Адҳам Усмонов томонидан суратга олинади. Эндиликда "Обид Шоу" кўрсатувини томошабинлар билан бирга ёзиб олиш, янгидан-янги саҳифалар очиш ниятимиз бор. Яқинда Ўзбекистон Мустақиллик байрамининг 9 йиллигида "Обид Шоу"нинг катта сонини эфирга беришни ният қилиб қўйганмиз. Бу эса мухлисларимиз учун катта янгилик бўлади.

— Режаларингиз ҳақида ўртоқлашсангиз.

— Мен "Алпомиш" фильмида суратга тушдим. Сўнгра "Тоҳир ва Зуҳра" фильмида Тоҳирнинг отаси ролида, янада аниқроқ қилиб айтадиган бўлсам, Тоҳир Содиқов билан ота-бола бўлиб ўйнадик.

Кинодаги режам: ўзим сценарий ёзяпман. Ниятим: унда бош ролда суратга тушиш. Ҳаётида жуда кўп қийинчилик кўрган, жиддий шахс ролини ўйнамоқчиман. Яна "Обид А" театрига бино бўлса, ўз репертуарлари бўлса, эълонлари бўлса, кишилар бинонинг олдидан ўтиб кета туриб, юр, "Обид Шоу"ни томоша қилиб чиқамиз. Бугун мана бу нарса қўйиларкан, деб дам олиб кетишса.

Режаларимдан яна бири, ўзбек қўшиқчилик санъатини дунё таниб бормоқда. Сўз санъати ва тил санъатини ҳам дунёга танитсам. Шу сабабли Америка, Туркия сафарларига чақиришган, у ерларга бориб, ўзбек сўз санъатини дунёга машҳур қилсам. Ҳа, айтганча, яқинда Мистер Бинга етиб олиб, ундан ўзиш ниятимиз бор.

— Мухлисларингизга тилакларингиз?

— Мухлисларимизга соғлик-саломатлик, тинчлик тилайман. Ўзбекистонимизга кўз тегмасин. Тинчлик, тотувлик бўлса, ҳамма мириқиб санъатимиздан баҳраманд бўлади. Агар озгина бўлса ҳам мухлисларим чеҳраларига табассум ҳадя эта олсам, мендан-да бахтли инсон йўқ.

"Ҳуррият" газетаси ижодкорларига ҳам омад, соғлик, ижодларида улкан муваффақиятлар тилайман.

Суҳбатдош: Мўмин ИБОДОВ

"ҲУРРИЯТ"
"Ташриф"
&
"ЁШЛАР"
"Куйларим осмон",
"Ўхшаш қўшиқлар"

Диққат! Диққат!

Газетамизнинг қадрли муштарийлари! Қуйида берилаётган саволимизга биринчи бўлиб жавоб топсангиз, "Ёшлар" радиоканалининг махсус совғасига эга бўласиз.

Мамлакатимизда биринчи театр қачондан иш бошлаган?

Эслатма: саволларга жавоб топгач, 4 кун ичида мазкур купонни "Ёшлар" радиоканалига топширишингиз шарт! Ғолибларга "RADIO-RECORDS" студиясининг совғалари берилади.

Усмон Юсупов тумани марказидаги боғлар сувсизликдан "яшнаб" кетаётган эмиш

А.ҲАКИМОВ чизган

ТЕКШИРУВЧИЛАР

(Масал)

Ўз ерида экин-тикин,
Қилар эди Қўзивой.
Оиласи тўқу тўкин,
Рўзғори бут, ўзи бой.
Экмоқ бўлиб беда пича,
Энди тушганди ишга.
Юқоридан бир Хўтикча,
Кеп қолди текширишга.
— Иҳо, иҳо, не қиляпсан,
Қачон ақлинг пишади?
Беда экма, қовоқ эксанг,
Мана бундоқ шишади.
Қовоқ экди Қўзи, яна,
Шудгорни қайта бузиб.
Шу маҳалда келди ана,
Қуёнбой кўзин сузиб:
— Бўлманг, ака, ўзбилармон,
Қовоқ экманг сира ҳам.
Юқоридан келган фармон:
Бу ерга экинг карам.
Қўзи яна тушди ишга,
— Карам бўлса, карам-да...
Шу дам келиб текширишга,
Эчки деди аламда:
— Ме-е, карамда витамин оз,
Бунёд этинг тол боғи.
Тол эксангиз бўларди соз,
Мазалидир пўстлоғи...
Комиссия кетар келиб,
Келгани-ку, яхши-я,
Текширишга-чи, ишқилиб,
Келмасин-да Нортуя.

Худойберди КОМИЛОВ,
Ургут туманидаги "Иқбол" лицейи ўқитувчиси

ҚУТЛОВ!

Фасллар алмашаверади, йиллар ортидан йиллар қувиб ўтаверади, тим қора сочларга оқ оралайди, аммо нигоҳлардаги самимият, юракдаги ғайрат-шижоат ҳамон ўт-оловлигича қолаверади, қайтанга, назокат касб этади.

Газетамизнинг водийдаги жонкуяр тарғиботчиси Мўътабар Тожибоевадаги самимиятни, шижоатни кўрганда беихтиёр юқоридаги фикрларнинг тасдиғини топгандек бўламиз. Кичкина жуссасига шу-унча юкни ортқилаб кетаётган ҳамкоримизнинг ғайратига қойил қолмасликнинг иложи йўқ.

Таваллуд кунингиз муборак бўлсин, азиз Мўътабархон! Сизга дунёдаги жамики яхшиликларни сонғинамиз, омад сизни мудом тарк этмасин.

"ҲУРРИЯТ"ЧИЛАР

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси ва "Ҳуррият" газетаси таҳририяти "Шарқ" НМК Бош муҳарририяти бош муҳаррир ўринбосари, ёзувчи ва журналист Эркин Маликовга волидаи муҳтарамаси

МАРҲАМАТ аянинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

А.С.Пушкин номидаги рус тили ва адабиёти республика педагогика институти томонидан 1986 йилда Юсупбалиева Зарипа Рисалиевна номига берилган ГІІ-344420 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.